

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi

CİLT NO:1

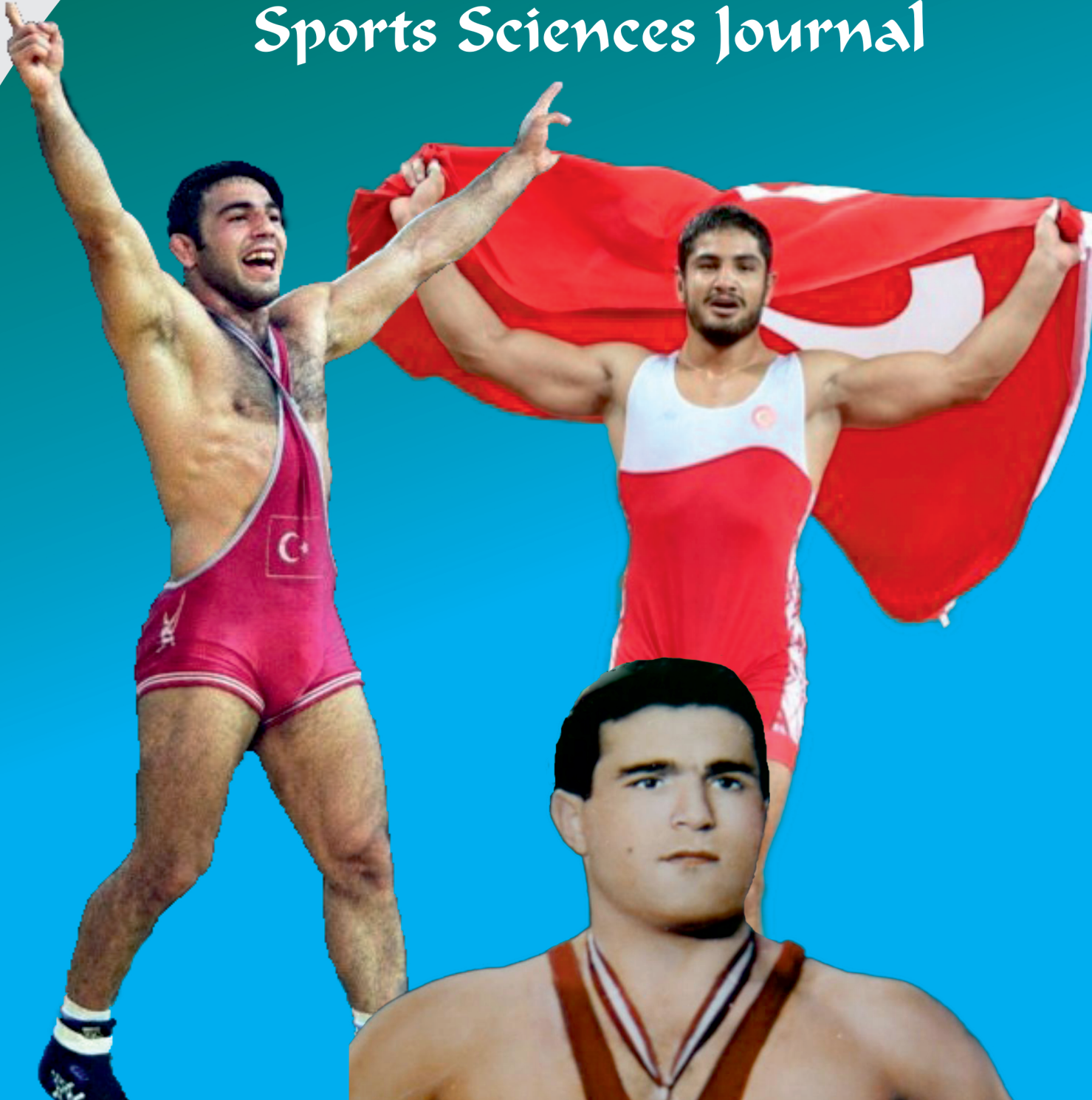
SAYI :1

2020

VOLUME: 1

ISSUE: 1

Sivas Cumhuriyet University Sports Sciences Journal

İÇİNDEKİLER

CİLT 1, SAYI 1, 2020

Araştırma Makaleleri

COVID-19 VİRÜSÜNDEN KAYNAKLANAN İZOLASYON GÜNLERİNDE SPOR BİLİMLER ÖĞRENCİLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİME KARŞI TUTUMLARI
Doktora Özgür AKTAŞ, Bilgihan BÜYÜKTAŞ, Mahmut GÜLLE, Mehtap YILDIZ..... 1-9

FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ İLE DİKKAT SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ / Sayfalar :
Arş. Gör. Ahmet Erdi AVANOĞLU, Fatih KARAKAYA, Prof. Dr. Serkan HAZAR.....10-16

Derlemeler

ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ İHTİYACI
Arş. Gör. Burak CANPOLAT.....17-28

TÜRKİYE'DE SPOR BİLİMİ ALANINDA 2010-2019 YILLARI ARASINDA YAPILAN BEDENSEL ENGELLİ
BİREYLERE YÖNELİK TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ
Doç. Dr. Mehmet İLKİM, Yüksek Lisans İsmail İLBAK.....29- 43

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA TANZİMAT'TAN İLMEŞRUTİYET'E SPORDA BATILILAŞMA HAREKETLERİ
Emrah ÖZER, Doç. Dr. Mehmet GÜL.....44-50

Baş Editör**Serkan HAZAR**

Unvan: Prof. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Antrenman, Egzersiz ve Spor Fizyolojisi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Editör Yardımcısı**Mehmet GÜL**

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Spor Tarihi, Spor Yönetimi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Sayı Editörleri**Ercan POLAT**

Unvan: Doç.Dr.

Konular: Spor Yönetimi

Kurum: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Spor Yönetimi Anabilim Dalı

Gürkan DİKER

Unvan: Dr. Öğr. Üy.

Konular: Hareket ve Antrenman Bilimleri

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Hüseyin Fatih KÜÇÜKİBİŞ

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Spor Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Spor Sosyolojisi

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Mehmet ÖZDEMİR

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Fiziksel Aktivite ve Sağlık, Rekreasyon

Metin POLAT

Unvan: Dr.

Konular: Spor Bilimleri

Kurum: ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

Murat ELİÖZ**Mücahit FİŞNE**

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Spor Bilimleri

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Zekihan HAZAR

Unvan: Doç. Dr.

Konular: Spor Eğitimi

Kurum: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Zühal Yurtsızoğlu

Unvan: Dr. Öğr. Üyesi

Konular: Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler

Kurum: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

COVID-19 VİRÜSÜNDEN KAYNAKLANAN İZOLASYON GÜNLERİNDE SPOR BİLİMLERİ ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİME KARŞI TUTUMLARI

Özgür AKTAŞ¹

Bilgihan BÜYÜKTAŞ²

Mahmut GÜLLE³

Mehtap YILDIZ⁴

ÖZ

Bu araştırma, spor bilimleri öğrencilerinin izolasyon günlerinden dolayı uzaktan eğitimle işlenen derslere, verilen ödevlere ve yapılan sınavlara karşı tutumları ile öğretim elemanlarının yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Bu araştırmanın örneklem grubu 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören 593 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların 246'sı kadın, 347'si erkek öğrencilerdir. Araştırmada demografik değerlerden olan cinsiyet ve bölüm değişkenine ek olarak araştırmacı tarafından hazırlanan "evet ya da "hayır" cevaplı 5 anket sorusu kullanılmıştır. Anket sorularından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu sosyal anlamda hayatının geçici olarak sona erdiğini düşünmektedir. Ayrıca öğrenciler uzaktan eğitim sistemiyle yapılan sınavların yetkinliklerini artırmadığı ve öğretim elemanlarının bu süreçte öğrenciye destek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, iletişim, teknoloji.

Geliş Tarihi : 29.04.2020

Kabul Tarihi : 30.06.2020

SPORTS SCIENCE STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS DISTANCE EDUCATION DURING ISOLATION DAYS CAUSED BY COVID-19 VIRUS

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the attitudes of sports science students towards the lessons, assignments and exams conducted by distance education on the isolation days and the approaches of the instructors. The sample group of this research consists of 593 students, which 246 of the participants are women and 347 are men students, studying in the sports sciences faculties of various universities in the 2019-2020 academic year spring period. In this research, in addition to the gender and department variables, which are demographic values, 5 survey questions with the answer "yes or" no "were prepared by the researchers. According to the results obtained from the survey questions, the majority of students think that their life has ended temporarily in social sense. In addition, it was determined that the exams made with the distance education system did not increase their competence, and the instructors supported the student in this process.

Keywords: Information, communication, technology.

¹Aksaray Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

² Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

³ Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

⁴ Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

GİRİŞ

Globalleşme kavramı ve gün geçtikçe ilerleme kaydeden teknoloji, dünyayı kolay erişilebilir bir hale getirmiştir. Günümüzde uluslararası seyahatler ve kentleşmenin artışıyla birlikte dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan yeni veya değişime uğrayıp güç kazanarak geri gelen eski bir bulaşıcı hastalık, artık dünyadaki çok uzak mekânlara bile kolayca ve hızlı bir şekilde ulaşabilmekte, tüm dünyayı etkisi altına alan salgınlara yol açabilmektedir. Bundan dolayı bu tip virüslerin sürekli gözlem altında tutulması ve daha yakından takip edilmesi gerekmektedir (Aksakoğlu, 2008). 2020 yılının henüz başlarında insanlık Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıktığı öne sürülen bir virüs tehdidi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu virüsün hızlı bir şekilde çevreye yayılıp insanları tehdit eder hale gelmesi ve doğal olarak insanlığı tehdit eden bu virüsün ülkeleri ve küresel ekonomiyi de etkilemesinden dolayı farklı önlem ve uygulamalar gündeme gelmiştir. Devletlerin veya yerel yönetimlerin uygulama ve önlemlerinin başında sıkıyönetim, karantina, seyahat yasakları gibi sosyal mesafenin korunması amacıyla gerçekleştirilen düzenlemeler vardır. Virüsle mücadelede yerel yönetim ve devletler iki yöntem seçmiştir. Bunlardan birincisi hareketliliğin oldukça azaltılarak virüsün yayılmasını engellemek, ikincisi ise virüse müdahale edilmeden toplum bağışıklığı kazandırmaktır. Fakat virüsün ölümcül tarafı bağışıklık kazanma politikasına göre baskın çıktığından dolayı sosyal mesafenin korunması ve hareketliliğin azaltılması politikası zorunlu, genelgeçer bir hal almıştır (Telli ve Altun, 2020). Salgın hastalıklar toplumun neredeyse tüm yönlerini olumsuz

etkilemekte, ani toplumsal değişim ve geçişlere yol açmaktadır. Ekonomik sorunlar, programsız ve ani kararlar, sosyal hayatın neredeyse sona ermesi, sosyal etkileşimin, toplumsal örf ve adetlerin geçici bir sürede olsa son bulması gibi olumsuz etkilenmelere ek olarak eğitimde şüphesiz ki bu değişim ve geçişlerden ciddi anlamda etkilenmektedir.

Özellikle dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişimi eğitim kurumları bünyesinde yer alan gerek akademik gerekse idari alanda dijital bir dönüşüme sebep olmuştur. Brown'a (2000) göre bilgi ve iletişim teknolojisinde kullanılan araçlar bilimi yönlendirmektedir. Hatta Brown'un, Wired Dergisine gerçekleştirdiği bir söyleşisinde "Ne teori ne de deney bilimsel yeniliğin hızını ve doğasını günümüzde tamamen değiştirebilir ancak değiştirebilecek olan teknolojik araçlardır" demiştir (Brown, 2000). İçinde bulunduğumuz çağa ülkelerin, kurumların hatta bireylerin uyum sağlama kriterlerinden bir tanesi de uzaktan eğitimidir. Günümüzde gelişmiş olarak adlandırılan ülkelerin aslında yaşlanan nüfuslarına bir anlamda katkı sağlaması gibi yan amaçlarla yaşam boyu öğrenme kavramını bir değer olarak sunmakta, hatta bir kültür haline getirmekte ve yaşam boyu eğitim faaliyetlerine oldukça önem vermektedir. Bu sebeple uzaktan eğitimin en büyük avantajı olarak görülen zaman ve mekân sınırlamalarını ortadan kaldırma özelliği sayesinde eğitim-öğretim faaliyetleri sürekli bir hal almıştır. Bazen fiziki ve maddi şartların beraberinde getirdiği kısıtlamalar, uzaktan eğitimin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir (Kırık, 2014). Covid-19 virüsünün viral dağılımını yoğun

bir şekilde hisseden ülkeler, sosyal mesafe yöntemini kullanarak virüsün bulaşmasını önlemeye yönelik uygulamalar geliştirmiştir. Eğitim alanında bu uygulamaların başında uzaktan eğitim sistemi gelmektedir. Uzaktan eğitim sistemi yöneticiler ve uzmanlar tarafından en çok tercih edilen yöntem olmuştur(Telli ve Altun, 2020).

Hastalığın yayılma oranını azaltmak amacıyla toplum tüm yönleriyle artık izole bir hayata geçiş yapar. İnsanlar; spor, eğlence, gezi, tatil, yüz yüze iletişim kurma gibi sosyal ihtiyaçlarını uzun bir süre ertelemek zorunda kalır. Yine eğitimle ilgilenen üst düzey yetkililer yüz yüze ve toplu şekilde işlenen eğitim öğretim faaliyetlerini geçici bir süre askıya alıp yaşadığımız çağa uygun iletişim teknolojilerini kullanmaya yönelik programları gündeme getirir ve uygular. Fakat izolasyon günlerinin uzaması, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenen kitleleri de beraberinde getirir. Bu kitleler içinde bulunan öğrencilerin işlenen derslere ilgisinin, yapılan sınavlara hazırlığının veya verilen ödevlere konsantrasyonunun hiç şüphesiz normal şartlardaki durumlarından farklı olacağı düşünülmektedir.

İnsanların davranışlarının incelenmesinde davranışın belirleyicilerinden birisi olarak tutum kavramı araştırma konusu olmaya ve incelenmeye değer görülmektedir. Tutumlar hem sosyal algımızı hem de davranışlarımızı etkilemektedir. Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Bu araştırma, spor bilimleri öğrencilerinin izolasyon günlerinden dolayı uzaktan eğitimle işlenen derslere,

verilen ödevlere ve yapılan sınavlara karşı tutumları ile öğrenci gözünden öğretim elemanlarının yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

YÖNTEM

Bu araştırma, tarama modeli kullanılarak desenlenmiştir. Tarama modeli, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin, ilgi, beceri, tutum gibi özelliklerinin araştırıldığı ve daha büyük örneklem üzerinde yapılan çalışmalar için kullanılır (Büyüköztürk vd., 2008).

Araştırma grubu

Örneklem seçiminde gelişigüzel örneklem yöntemi seçilmiştir. Gelişigüzel örneklem seçiminde kapsamlı bir çalışma söz konusu değildir. Bu nedenle sistematik bir örneklem belirleme sürecinden bahsedilemez. Genellikle örneklemin büyüklüğü araştırmacı tarafından keyfi olarak belirlenir (Baştürk ve Taştepe, 2013). Çalışmanın örneklem grubu ise 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında çeşitli üniversitelerin spor bölümlerinde öğrenim gören gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden 246 kadın (%41,6) ve 347 erkek (%58,4) toplam 593 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite dağılımları ise şöyledir: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (n=82), Kilis 7 Aralık Üniversitesi (n=40), Çukurova Üniversitesi (n=103), Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi (n=55), Samsun 19 Mayıs Üniversitesi (n=73), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (n=85), Siirt Üniversitesi (n=75), Mersin Üniversitesi (n=80). Öğrencilere anket formu online olarak uygulanmış ve çalışmaya

başlamadan önce gerekli açıklamalar anket formunda belirtilmiştir.

Veri toplama aracı

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcılara ait yaş, cinsiyet ve öğrenim gördükleri bölüm gibi demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Tutum Anketi: Katılımcıların Covid-19 virüsünden kaynaklanan izolasyon günlerinden dolayı uzaktan eğitim yöntemiyle işlenen derslere ve yapılan sınavlara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla literatürdeki örneklerden de yararlanarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket formu "evet" veya "hayır" şeklinde cevaplanacak 5 sorudan oluşmaktadır. Ankette sorulan sorular aşağıda belirtilmiştir.

Soru1- Sosyal hayatınızın izolasyon günlerinden dolayı bittiğini düşünüyor musunuz?

Soru2- Bu süreçte derslerinizi uzaktan eğitimle takip etmeyi istiyor musunuz?

Soru3- İzolasyon günleri olmasaydı normal şartlarda uzaktan eğitimi ister miydiniz?

Soru4- Sınavların online ya da ödevle yapılması derse karşı yetkinliğinizi artırıyor mu?

Soru 5- Hocalarınız uzaktan eğitim süreci ile ilgili sizlere bilgilendirmeler yapıyor mu?

Verilerin analizi

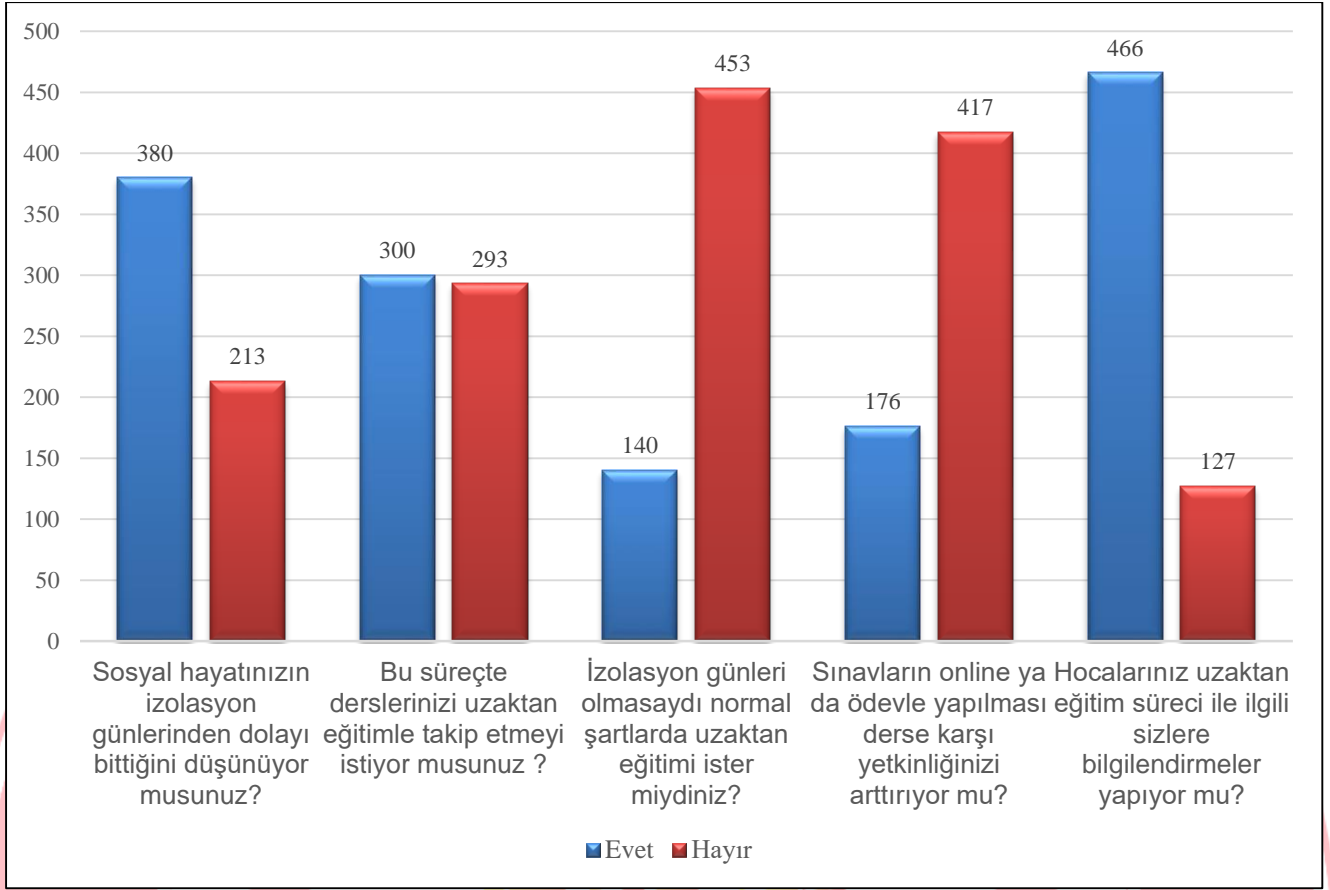
Verilerin analizinde SPSS 17 istatistiksel analiz programı kullanılmıştır. Bu veriler, frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Ayrıca cinsiyet ve bölüm değişkenlerinin tutum sorularına verilen cevaplar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığını tespit etmek amacıyla Ki-Kare Testi (χ^2) yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Erkek	347	58,4
	Kadın	246	41,6
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	250	42,5
	Antrenörlük Eğitimi	152	25,9
	Spor Yöneticiliği	185	31,6

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik verileri incelendiğinde %41,6'sı kadın, %58,4'ü ise erkek öğrencilerdir. Öğrencilerin %42,5'i beden eğitimi ve spor öğretmenliği, %25,9'u antrenörlük eğitimi ve %31,6'sı ise spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim görmektedir.

Grafik 1. Öğrencilerin Covid-19 Virüsünden Kaynaklanan İzolasyon Günlerinde Uzaktan Eğitimle İşlenen Derslere Karşı Tutum Sonuçları

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin izolasyon günlerinde uzaktan eğitimle işlenen derslere karşı tutumları incelendiğinde “Sosyal hayatınızın izolasyon günlerinden dolayı bittiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=380, %64), hayır diyenlerin oranı ise (n=213, %36)’dır. “Bu süreçte derslerinizi uzaktan eğitimle takip etmeyi istiyor musunuz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=300, %50,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=293, %45,5)’tir. “İzolasyon günleri olmasaydı normal

şartlarda uzaktan eğitimi ister miydiniz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=140, %23,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=453, %76,5)’tir. “Sınavların online ya da ödevle yapılması derse karşı yetkinliğinizi artırıyor mu?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=176, %30), hayır diyenlerin oranı ise (n=417, %70)’tir. “Hocalarınız uzaktan eğitim süreci ile ilgili sizlere bilgilendirmeler yapıyor mu?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=466, %78,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=127, %21,5)’tir.

Tablo 2. Öğrencilerin Covid-19 Virüsünden Kaynaklanan İzolasyon Günlerinde Uzaktan Eğitimle İşlenen Derslere Karşı Tutum Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Sorular	Cevaplar	Erkek	Kadın	Fisher Exc. (p)
Soru1- Sosyal hayatınızın izolasyon günlerinden dolayı bittiğini düşünüyor musunuz?	Evet	216	164	,001**
	Hayır	131	82	
Soru2- Bu süreçte derslerinizi uzaktan eğitimle takip etmeyi istiyor musunuz?	Evet	178	122	,003*
	Hayır	169	124	
Soru3- İzolasyon günleri olmasaydı normal şartlarda uzaktan eğitimi ister miydiniz?	Evet	96	43	,000**
	Hayır	252	202	
Soru4- Sınavların online ya da ödevle yapılması derse karşı yetkinliğinizi artırıyor mu?	Evet	113	59	,001**
	Hayır	232	189	
Soru5- Hocalarınız uzaktan eğitimle süreci ile ilgili sizlere bilgilendirmeler yapıyor mu?	Evet	274	192	,003*
	Hayır	73	54	

p<0,05* p<0,001**

Tablo 2. incelendiğinde cinsiyet değişkeninin tutum sorularına verilen cevaplar üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olup olmadığını tespit etmek amacıyla ki-kare testi yapılmıştır. Testin sonuçları incelendiğinde cinsiyetin sorulara verilen cevaplar üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Covid-19 Virüsünden Kaynaklanan İzolasyon Günlerinde Uzaktan Eğitimle İşlenen Derslere Karşı Tutum Düzeylerinin Bölüm Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Sorular	Cevaplar	Beden Eğt. Spor Öğrt.	Antrenörlük Eğt.	Spor Yöneticiliği	Fisher Exc. p
Soru1- Sosyal hayatınızın izolasyon günlerinden dolayı bittiğini düşünüyor musunuz?	Evet	145	107	126	,000**
	Hayır	105	45	59	
Soru2- Bu süreçte derslerinizi uzaktan eğitimle takip etmeyi istiyor musunuz?	Evet	138	86	72	,000**
	Hayır	112	66	113	
Soru3- İzolasyon günleri olmasaydı normal şartlarda uzaktan eğitimi ister miydiniz?	Evet	56	31	52	,023
	Hayır	194	121	133	
Soru4- Sınavların online ya da ödevle yapılması derse karşı yetkinliğinizi artırıyor mu?	Evet	71	47	54	,087
	Hayır	179	105	131	
Soru5- Hocalarınız uzaktan eğitimle süreci ile ilgili sizlere bilgilendirmeler yapıyor mu?	Evet	211	116	133	,000**
	Hayır	39	36	52	

P<0,05* p<0,001**

Tablo 3. incelendiğinde bölüm değişkeninin tutum sorularına verilen cevaplar üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olup olmadığını tespit etmek amacıyla ki-kare testi yapılmıştır. Testin sonuçları incelendiğinde bölüm değişkeninin soru 1-2 ve 5'e verilen cevaplar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu fakat 3 ve 4. sorulara verilen yanıtlar üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Grafik 1 incelendiğinde “Sosyal hayatınızın izolasyon günlerinden dolayı bittiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=380, %64), hayır diyenlerin oranı ise (n=213, %36)’dır. Frekans değerlerine göre sosyal hayatının bittiğini düşünen öğrenci sayısı daha fazladır. Karantina sürecinden dolayı sürekli aynı ortamda kalmak, insanların psikolojik anlamda da olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmuştur (Tutku, İlman ve Dönmez, 2020). Acar, Mor, Aynaz ve Arslanoğlu (2020) tarafından spor bilimleri öğrencilerinin Covid-19 sürecinde kaygı düzeylerini inceledikleri bir araştırmada, öğrencilerin kaygı düzeylerini yüksek bulmuşlardır. Ayrıca Covid-19 salgını boyunca Türk popülasyonunun psikolojik sağlamlığın en büyük etkenlerinden biri olan uyku düzeninde de yüksek oranda bozulma olduğu rapor edilmiştir (Demir, 2020). Bu araştırma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin derslere karşı motivasyonu ve konsantrasyonunun olumsuz yönde etkileneceği düşünülmektedir. Bu soruya hayır cevabı veren öğrencilerin ise izolasyon şartlarının esnek olduğu şehirlerde yaşadıkları düşünülmektedir.

“Bu süreçte derslerinizi uzaktan eğitimle takip etmeyi istiyor musunuz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=300, %50,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=293, %45,5)’tir. Toplu ortamlarda virüsün ciddi şekilde insan hayatını tehdit etmesinden dolayı öğrencilerin dersleri uzaktan eğitimle takip etmek istediği düşünülmektedir. Bu soruya hayır cevabı verenlerin ise izolasyon günlerinin olumsuz psikolojik ve sosyal getirilerinden dolayı dersleri takip etmek istemedikleri

düşünülmektedir. Nitekim frekans değerlerine bakıldığında, sosyal hayatının bittiğini düşünen öğrenci sayısı daha fazladır. Yine öğrencilerin internet, bilgisayar gibi teknik konularda sorun yaşamamasından dolayı uzaktan eğitimi bu süreçte istemedikleri düşünülmektedir. Nitekim Serçemeli ve Kurnaz (2020), Pınar ve Dönel Akgül (2020) tarafından yapılan farklı çalışmalarda uzaktan eğitimle ilgili sorunların başında tekniksel sayılan şartlara erişememek olduğu tespit edilmiştir. Bu fiziki şartlara ulaşamama problemi de öğrencinin uzaktan eğitime karşı tutumunu olumsuz etkileyecektir.

“İzolasyon günleri olmasaydı normal şartlarda uzaktan eğitimi ister miydiniz?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=140, %23,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=453, %76,5)’tir. Alan yazında araştırmanın bulgularını destekler nitelikte çalışmalar da mevcuttur. Özkul ve Aydın (2012) öğrencilerin açık ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelediği çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumlarının düşük olduğunu ve yüz yüze eğitimin daha iyi olacağını belirtmiştir. Fakat Erfidan (2019) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerin %65’inin uzaktan eğitim almak istediği sonucuna varmıştır. Spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin dersleri incelendiğinde, uygulamaya yönelik olan derslerin fazla olmasından dolayı normal şartlarda uzaktan eğitimi istemeyen öğrenci sayısının daha fazla olduğu düşünülmektedir. Yine üniversite öğrencilerin sosyal ortamını oluşturan etmenlerin (arkadaş, eğlence, spor, tiyatro, gezi kulüpleri) üniversite çevresinde şekillendiği bilinmektedir. Bu sebeplerden

dolayı öğrencilerin uzaktan eğitimi normal şartlarda da istemediği düşünülebilir.

“Sınavların online ya da ödevle yapılması derse karşı yetkinliğinizi artırıyor mu?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=176, %30), hayır diyenlerin oranı ise (n=417, %70)'tir. Bahar (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin yüz yüze sınav yapmaktansa uzaktan eğitimle sınav yapmak istedikleri tespit edilmiştir. Fakat bu çalışmada izolasyon günlerinin olumsuz getirilerinden dolayı hayır diyen öğrenci oranının yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu süreçte dersleri uzaktan eğitimle takip etmek isteseler bile öğrencilerin sınav stresi ve ödev kaygısı yaşamak istemediği söylenebilir. Ayrıca bu süreçte üniversitelerin ve öğrencilerin teknik sorunlarla da karşılaşması halinde sınavlara uygun ortamın sağlanamayacağı kaygısının, öğrenciyi uzaktan eğitimle sınav yapmama düşüncesine yönelttiği şeklinde açıklanabilir.

“Hocalarınız uzaktan eğitim süreci ile ilgili sizlere bilgilendirmeler yapıyor mu?” sorusuna evet diyenlerin oranı (n=466, %78,5), hayır diyenlerin oranı ise (n=127, %21,5)'tir. Varol (2017) tarafından yapılan çalışmada, öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun uzaktan eğitim konusunda bilgili olduğu tespit edilmiştir. Zaman geçtikçe web tabanlı olduğu gibi ücretsiz de olan yeni teknolojilerin ortaya çıkmaya devam edeceği bilinen bir gerçektir. Bilinmeyen durum ise bu teknolojilerin öğrenme ortamına nasıl dâhil edileceği ve verimliliğinin nasıl artırılacağı hususudur. Yükseköğretim kurumlarında bu teknolojilerin kullanılmasını kolaylaştıran en önemli etkenlerden bir tanesi de öğretim elemanlarıdır. Öğretim elemanlarının bu teknolojileri kullanmaya yönelik bilgilerinin ve erişim imkânlarının yanı sıra istekli ve hazır olma durumları da

gelişmekte olan ülkeler için önem arz etmektedir (Summak vd., aktaran Chimbo ve Tekere, 2014). Bilgi teknolojilerinin etkileri yakından gözlemlendiğinde, yükseköğretimde eğitimcilerin ana faaliyetlerini yürütme sürecinde etkinlik ve etkenliklerini artırdığı görülmüştür (Kirkup ve Kirkwood, 2005). Yeni teknolojiler eğitim ve öğretimde işbirliğini ve iletişimi güçlendirmekte, uygulamanın esnekliğini ve kolaylığını arttırmaktadır (Turan ve Çolakoğlu, 2011).

Tablo 2 incelendiğinde, cinsiyet değişkeninin, öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumlarını ölçmek amacıyla sorulan sorulara verdikleri cevaplar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak cinsiyetten kaynaklanan farklı düşünce tarzı olabileceği düşünülmektedir. Alan yazında çalışmanın bulgularıyla örtüşmeyen Ağır (2007), Ateş ve Altun (2005), Kışla (2005), Barış (2015) çalışmalar da mevcuttur. Fakat araştırmalar olağanüstü dönemlerde yapılmayan çalışmalar olduğundan dolayı sonuçların farklılık göstermesi beklenen bir durum olarak söylenebilir.

Anket sorularından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu sosyal anlamda hayatının geçici olarak sona erdiğini düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin bu süreçten dolayı derslerini uzaktan takip etmek istediklerini fakat uzaktan eğitim sistemiyle yapılan sınavların yetkinliklerini arttırmadıklarını ve normal şartlarda da uzaktan eğitimi istemedikleri saptanmıştır. Yine cinsiyet, uzaktan eğitime karşı tutum üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur. Öğrenciler her ne kadar spor bilimleri çatısı altında öğrenim görseler de öğrenim gördükleri bölümlerden kaynaklanan farklılıklardan dolayı bölüm değişkeninin verilen bazı cevaplar üzerinde anlamlı bir

farklılığa sebep olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretim elemanlarının bu süreçte öğrenciye destek olduğu da belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Acar, K., Mor. A., Baynaz, K., & Arslanoğlu, E. An Investigation on Anxiety States of Students in Faculty of Sport Sciences During COVID-19. *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*, 3(1), 66-73.
2. Ağır, F. (2007). Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
3. Aksakoğlu, G. (2008). *Bulaşıcı Hastalıklarla Savaşım*. İzmir: DEÜ Rektörlük Basımevi.
4. Ateş, A. & Altun, E. (2008). Bilgisayar Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3). 125-145.
5. Bahar, M. (2014). Üniversite Öğrencileri E-Değerlendirme Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 38-53.
6. Barış, M. F. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Öğretime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46.
7. Baştürk, S., Taştepe, M. (2013). Evren ve Örneklem. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Vize Yayıncılık, 129-159.
8. Brown, J.S. (2000), *The Debriefing: John Seely Brown*. 25.08.04 tarihinde <https://www.wired.com/2000/08/brown> adresinden alındı.
9. Büyükoztürk, S., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (18. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
10. Chimbo, B. & Tekere, M. (2014). A Survey of the Knowledge, Use, and Adoption of Emerging Technologies By Academics in an Open Distance Learning Environment. *TD: The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 10(1), 67-86.
11. Demir, Ü. F. (2020). The Effect of COVID-19 Pandemic on Sleeping Status. *Journal of Surgery and Medicine*, 4(5), 334-339.
12. E, Aras. (2019). Spor Eğitimi Kurumlarında Görev Yapan Akademik Personel ve Spor Eğitimi Gören Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
13. Erfidan, A. (2019). Derslerin Uzaktan Eğitim Yoluyla Verilmesiyle İlgili Öğretim Elemanı Ve Öğrenci Görüşleri: Balıkesir Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
14. Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
15. Kırık, A.M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.
16. Kışla, T. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
17. Kirkup, G., & Kirkwood, A. (2005). Information and Communications Technologies (ICT) in Higher Education Teaching A Tale of Gradualism Rather Than Revolution. *Learning, Media and Technology*, 30(2), 185-199.
18. Özkul, A.E. & Aydın, C. H. (2012), Öğrenci Adaylarının Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Yönelik Görüşleri. Akademik Bilişim Konferansı, 1-3, Şubat, Uşak.
19. Pınar, M. A. & Dönel Akgül, G. (2020). The Opinions of Secondary School Students About Giving Science Courses with Distance Education During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10 (2), 461-486.
20. Serçemeli, M. & Kurnaz, E. Covid-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılımları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
21. Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
22. Turan, A. H. & Çolakoğlu, B. E. (2011). Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanlarının Teknoloji Kabulü ve Kullanımı: Adnan Menderes Üniversitesinde Ampirik Bir Değerlendirme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 106-121.
23. Tutku, E. İlman, E. & Dönmez, E. (2020). Bireylerin Sağlık Anksiyetesi Düzeyleri ile Covid-19 Salgını Kontrol Algısının Karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(1), 139-154.

Ahmet Erdi AVANOĞLU¹

Fatih KARAKAYA¹

Serkan HAZAR²

FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ İLE DİKKAT SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 12-14 yaş arası öğrencilerde fiziksel aktivite düzeyi ile dikkat seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmaya Niğde ilinde 2018-2019 öğretim yılında öğrenim gören toplam 74 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara çalışma hakkında açıklayıcı bilgi verilerek gönüllü olduklarına dair gönüllük formu ve veli onam formları imzalatılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerini kişisel bilgi formu ile fiziksel aktivite düzeylerini belirlemek için ise Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketinin 7 soruluk kısa formu kullanılmıştır (International Physical Questionnaire, IPAQ). Katılımcıların fiziksel aktivite düzeylerinin hesaplanmasında MET değeri çarpılarak "MET-dakika/hafta" olarak bir skor elde edilmiştir. Katılımcıların dikkat seviyelerini ölçmek için görsel tarama ile seçici ve sürekli dikkati ölçen Brickenkamp tarafından 1962'de geliştirilen, Yayci L. (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan D2 dikkat testi kullanılmıştır. Alınan veriler SPSS programında değerler arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon testi ile ölçüm değerleri arasındaki farkları bulmak için Oneway Anova testi, farkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için Tukey HSD testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre fiziksel aktivite ve dikkat arasında E2 (Yanlış İşaretlenen Figür Sayısı) ,355 (anlamlılık düzeyi $p<0,001$), E (% hataların oranı) ,281 (anlamlılık düzeyinde $p<0,05$) değerlerinde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışma neticesinde fiziksel aktivite düzeyine göre oluşturulan gruplar arasında D2 dikkat testi karşılaştırmalarında anlamlı fark tespit edilmiştir. Fiziksel olarak aktif olan bireylerin dikkat seviyelerinin yüksek olduğu, fiziksel aktivite seviyesi düşük olanların ise dikkat seviyelerinin düşük olduğu, aradaki farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Fiziksel Aktivite, D2 dikkat testi, Spora katılım

THE RESEARCH OF RELATIONSHIP BETWEEN PHYSICAL ACTIVITY AND ATTENTION LEVELS

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the relationship between physical activity level and attention levels of 12-14 year old students. A total of 74 students participated in the study that student the 2018-2019 academic year in Niğde. Participants were given explanatory information about the study and signed a volunteer form and parental permission forms. Personal information form used In order to determine the participants' personal information and 7-question short form of the International Physical Activity Questionnaire was used (International Physical Questionnaire, IPAQ) for determine physical activity levels. MET value (multiples of rest oxygen consumption) was multiplied and a score of "MET-minutes / week" calculated of the physical activity levels. In order to measure the level of attention of the participants, attention and visual scanning test that created by Brickenkamp and Yayci L. (2013) conducted by the validity and reliability study for Turkey D2 attention test was used. The data were analysed using Pearson Correlation test and One way ANOVA test to find the differences between the values in the SPSS program and Tukey HSD test used which groups caused the differences. According to the findings, E2 (Number of False Marked Figures), 355 ($p<0.001$), E (% error rate), 281 ($p<0.05$) positive correlation was found between physical activity and attention. As a result of the study, a significant difference was found in the D2 attention test comparisons between the groups formed according to the level of physical activity. It was found that physically active individuals had higher attention levels in the attention test and those with low physical activity levels had low attention levels, and this difference was statistically significant.

Key words: Physical Activity, D2 Attention test, Participation in sports

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

*Bu makale 17. Spor Bilimleri Kongresinde poster olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi : 09.04.2020
Kabul Tarihi : 30.06.2020

GİRİŞ

Dikkat ve karar verme yetileri, sporcu ve antrenör tarafından, sporda maksimum verime ulaşabilmek adına gerekli olan en önemli iki özellik olarak ele alınmaktadır. Kısa sürede birden fazla bilginin ya da verinin işlenmesini gerektiren sportif becerilerde daha da ön plana çıkmaktadır (Çağlar & Koruç 2006:8). Dikkat, çevremizde bulunan bilgilerin tamamını işleyemeyen insanın sınırlı kapasitedeki işlemciye çok sayıda bilgi sağlaması için gereklidir (Dewey 1989:171-186). Dikkat, etrafımızda sayısız uyarıcıya rağmen algılarımızı bir süreliğine sadece tek bir olaya odaklanması ve dış uyaranlara kapalı olması durumudur. Dikkat olmadan öğrenme ve gelişme olması çok mümkün olduğu söylenemez, dikkat yeteneğine sahip olan bireyler, dikkati bir uyarıcı sınıfının diğer uyarıcılara oranla, daha iyi algılanabilmesi için uyarıcılara ilişkin uyarılma eşiğinin dereceli ve seçici bir biçimde azaltılması faaliyetlerini içermektedir (Öztürk 1999). Dikkat aynı zamanda sporda etkili bir performansın sergilenmesinde ve bunun sonuca yani skora yansımada önemli bir belirleyicidir. En basit tanımı ile sınırsız uyaranlara karşı amaçların gerçekleştirilmesi için sınırlı olan kaynakları en etkili şekilde kullanmaya yarayan ve kaynaklardan elde edilen verilerin işlenip seçilmesiyle analizinin yapılabilmesidir (Ratmatpenah 1997).

Fiziksel aktivite, iskelet kasları işlevi sonucu ortaya çıkan ve bazal düzeyin üzerinde enerji harcaması gerektiren bedensel hareketlerin tamamıdır (Saygın & vd. 2011:921-935). Çocuklar üzerine yapılan çalışmalarda, fiziksel aktivite ve egzersizlerin konsantrasyon, okuma, matematik başarıları ve inhibitör kontrollerine faydalı olduğu ve

başarılarının arttığını vurgulanmaktadır. 20 dk.'lık aerobik egzersizin; 8-10 yaş arası DEHB (dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu) çocukların okul performansının geliştirerek başarı grafiklerinde olumlu yönde artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçları göz önünde bulundurulduğu takdirde çocukların dikkat becerilerinin gelişiminde aktif rol alacak olan aktivitelerin çocukların akademik becerilerine de olumlu yönde katkısı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Dikkat toplama ile ilgili problemler çoğunlukla ilkokul seviyesi olan 7-12 yaş arası çocuklarda olduğu dikkat çekmektedir (Choi & ark. 2015). Dikkat becerilerinin eksikliğinin özellikle ilkokul döneminde ortaya çıkması hususu, bu dönemde çocuğun bir nesneye, bir duruma ve bir konuya bütün ilgi ve odağının yoğunlaştırılmasıyla belirli bir süre hareket etmeden oturması ve huzursuzlanmadan bekleme davranışı sergilemesi, çocuğun dikkat toplama süreci ve becerisi açısından önem kazanmaktadır (Bozan & Akay 2012:53-66). Dikkatin gelişmesi, bir hedefe, konuya veya probleme odaklanma ile oluşur. Bu noktadan hareketle sportif faaliyetler ile gerçekleştirilen fiziksel aktiviteler esnasındaki bir yere kendini vermesi yani ilgi odağını yöneltmesi, performansı üst seviyelere ulaşmasına olumlu yönde katkı sağladığı görülebilir. Yapılan bazı araştırmalarda beden eğitimi dersinde eğitsel oyun uygulamalarının çocukların dikkat düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmada, 9-13 yaş grubu öğrencilere eğitsel oyun programlarının uygulandığı fiziksel aktivitelerin dikkat düzeyini daha olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır (Akandere & ark. 2010:21-23).

Yapılan bu çalışmanın amacı ortaokulda okuyan öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyi ile D2 dikkat testi arasındaki

ilişkiyi ortaya konulması açısından önemlidir. Öğrenciler fiziksel etkinlikler, yeni hareketler yolu ile dikkate eğilimlerini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesindeki dikkatin yeterli düzeye ulaşmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir. Çocuklarda gözlenebilen dikkat eksikliği genellikle yedi yaşından önce başlar ve yaşa uygun olmayan aşırı hareketlilik ile kendini gösterir(Çakaloz & ark. 2005). Bu nedenle 12-14 yaş aralığında öğrenmenin tam olması için dikkatlerinin de geliştiği bu dönemde fiziksel aktivite ile dikkat seviyeleri arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmayı 74 gönüllü öğrenci katılmıştır. Katılımcılara çalışma hakkında açıklayıcı bilgi verilerek gönüllü olduklarına dair gönüllük formu ve veli onam formları imzalatılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $12,9 \pm 9,52$ yıldır. Katılımcılara D2 dikkat testi protokolüne uygun olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Katılımcıların kişisel bilgileri kişisel bilgi formu ile fiziksel aktivite düzeyleri ise Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketinin 7 soruluk kısa formu kullanılarak tespit edilmiştir. (International Physical Questionnaire, IPAQ) (www.ftronline.com). Katılımcıların fiziksel aktivite düzeylerinin hesaplanmasında MET değeri (istirahat oksijen tüketiminin katlan) "MET-dakika/hafta" olarak bir skor elde edilmiştir. Bu skora göre katılımcılar "Çok kötü", "Kötü", "Orta" ve "İyi" olmak üzere dört guruba ayrılmıştır. Katılımcıların dikkat seviyelerini ölçmek için görsel tarama ile seçici ve sürekli dikkati ölçen Brickenkamp tarafından 1962'de geliştirilen, Yayıcı L. (2013) tarafından Türkiye için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan D2 dikkat testi kullanılmıştır.

Değerler arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon testi ile grupların ölçüm değerleri arasındaki farkların tespitinde Oneway Anova testi, farkların hangi gruplardan kaynaklandığının tespiti için Tukey HSD testi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ düzeyinde kurgulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin tanımlayıcı istatistik bilgileri

	N	Min.	Max.	A.O	SS
Yaş (yıl)	74	12,00	14,00	12,905	,443
Boy (cm)	74	135,00	189,00	159,500	9,526
Ağırlık (kg)	74	29,00	80,00	49,864	11,628
TN (adet)	74	182,00	651,00	508,013	114,709
E1 (adet)	74	2,00	217,00	63,878	54,955
E2 (adet)	74	,00	269,00	45,986	53,311
CP (adet)	74	24,00	264,00	148,608	57,107
E(adet)	74	1,05	49,06	20,449	13,185
TN_E(adet)	74	152,00	596,00	398,148	89,876

Tablo 1'de tanımlayıcı istatistik bilgilerde yer alan ve katılımcıların test puanlarının hesaplanması için iki ayrı puanlama anahtarından oluşan, altı adet puan elde edilmiştir. Bunlar; TN (işaretlenen toplam figür sayısı), E1 (işaretlenmeden atlanılan figürlerin sayısı), E2 (yanlış işaretlenen figürlerin sayısı), CP (işaretlenen toplam doğruların sayısı), TN-E (test performansı) ve E%'dir (Hataların oranı)(11).

Tablo 2. Araştırma grubunun fiziksel aktivite ve dikkat düzeyleri arasında Pearson korelasyon tablosu

	TN	E1	E2	CP	E%	TN_E
Fiziksel Aktivite	r	,154	,084	-,355**	,83	-,281*
	p	,192	,475	,002	,480	,576
	n	74	74	74	74	74

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde fiziksel aktivite ile E2 ve E arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 3. Araştırma grubunun fiziksel aktivite düzeyleri ile D2 dikkat testi arasındaki karşılaştırmayı gösteren varyans analiz tablosu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Düzeyi	Ortak Kareler	F	p	
TN	Gruplar Arasında	48161,299	3	160053,433	1,232	,305
	Grup İçinde	912400,688	70	13034,296		
	Toplam	960560,986	73			
E1	Gruplar Arasında	16570,925	3	5523,642	1,896	,138
	Grup İçinde	203898,981	70	2912,843		
	Toplam	220469,905	73			
E2	Gruplar Arasında	36033,856	3	12011,285	4,904	,004*
	Grup İçinde	171441,131	70	2449,159		
	Toplam	207474,986	73			
CP	Gruplar Arasında	10158,735	3	3386,245	1,040	,380
	Grup İçinde	227916,901	70	3255,956		
	Toplam	238075,635	73			
E%	Gruplar Arasında	1400,654	3	466,885	2,895	,041*
	Grup İçinde	11290,990	70	161,300		
	Toplam	12691,644	73			
TN_E	Gruplar Arasında	5514,102	3	1838,034	,220	,882
	Grup İçinde	584165,263	70	8345,218		
	Toplam	589679,365	73			

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde fiziksel aktivite düzeyine göre yapılan gruplandırmada E2 ce E% değerlerinde guruplar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Araştırma grubunun E2 değerlerinde tespit edilen farka ait çoklu karşılaştırma tablosu

Fiziksel Aktivite Düzeyi	Ortalama Fark	p
Çok kötü	Kötü	5,810
	Orta	-,27,718
	İyi	-,87,791
Kötü	Çok kötü	-,5,810
	Orta	-,33,529*
	İyi	-,93,602*
Orta	Çok kötü	27,718
	Kötü	33,529*
	İyi	-,60,072
İyi	Çok kötü	87,791
	Kötü	93,602*
	Orta	60,072

*p<0,05

Tablo 4. incelendiğinde fiziksel aktivite düzeylerinin kötü olanların E2 değerlerinin Fiziksel aktivite düzeyi orta ve iyi olanlar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. (p<0,05)

Tablo 5. Araştırma grubunun E% değerlerinde tespit edilen farka ait çoklu karşılaştırma tablosu

		Ortalama Fark	p
Çok kötü	Kötü	-2,926	,937
	Orta	-6,604	,556
	İyi	-23,119	,043*
Kötü	Çok kötü	2,926	,937
	Orta	-3,678	,660
	İyi	-20,193	,050
Orta	Çok kötü	6,604	,556
	Kötü	3,678	,660
	İyi	-16,514	,147
İyi	Çok kötü	23,119	,043*
	Kötü	20,193	,050
	Orta	16,514	,147

*p<0,05

Tablo 5. İncelendiğinde fiziksel aktivite düzeyleri çok kötü olan gurup ile iyi olan gurup arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. (p<0,05)

TARTIŞMA VE SONUÇ

12-14 yaş grubu öğrencilerin fiziksel aktivite ve D2 dikkat testlerinin karşılaştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada yapılan istatistiki değerlendirme sonucunda fiziksel aktivite düzeyine göre D2 dikkat testi skorlarının farklılaştığı, fiziksel aktivite düzeyi arttıkça D2 dikkat testinde hata oranının ve yanlış işaretleme sayısının düştüğü tespit edilmiştir. Ayrıca fiziksel aktivite düzeyi ile Dikkat testindeki hatalı işaretleme ve hata oranı arasında negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel aktivite ölçeğine göre yapılan gruplandırmaya göre, fiziksel aktivite düzeyleri kötü olanların E2 değerlerinin Fiziksel aktivite düzeyi orta ve iyi olanlardan anlamlı biçimde farklı olduğu, yine E% değerlerinde fiziksel aktivite düzeyleri çok kötü olan gurup ile iyi olan gurup arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin dikkat toplama düzeyi, benlik algısı ve fiziksel aktivite düzeylerine etkisinin incelendiği bir çalışmada, dikkat toplama eğitimi uygulamalarının, öğrencilerin dikkat toplama düzeylerinde anlamlı farklılıklara neden olduğu tespit edilmiştir (Karaduman 2004). Çağlar &

Koruç (2006), dikkati değerlendiren D2 testinin Türk sporcular için geçerlilik güvenilirlik çalışmasında; sporcuların yaş guruplarının karşılaştırmalarında guruplar arasında anlamlı farklılık olduğu bildirilmektedir. Neuhaus (2000) dikkat konusunda yapılan bazı araştırmalarda kızların, bazı araştırmaların ise erkeklerin dikkat toplama becerisinin daha iyi olduğunu belirtmiştir. Rowe ve ark (2004) 21 kız, 14 erkek toplamda 35 öğrencisiyle yaptıkları çalışmalarında, erkek öğrencilerin kızlardan iki kat daha fazla okul dışı sportif aktivitelere katıldıklarını belirtmişlerdir. Myers ve ark (1996) yaptıkları araştırmaya göre 9-15 yaş arası erkekler kızlardan fiziksel olarak daha aktiftir. Crocker ve Faulkner (1996) 67 kız ve 82 erkek toplamda 149 7-11. sınıf çocuk ve gençlerde yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara göre daha aktif olduğu belirtilmektedir. Asan'ın 2011 yılında masa tenisi egzersizi yapan çocukların dikkat düzeylerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında masa tenisi egzersizlerinin 9-13 yaş arası çocuklarda dikkat düzeylerine olumlu yönde etki ettiğini tespit edilmiştir. Majorek & ark (2004) tarafından yürütülen çalışmada dikkat eksikliği problemi olan çocuklarda

fiziksel aktivite ve hareket terapisinin çocukların hiperkativite ve dikkat eksikliği rahatsızlığını yenmesinde önemli rol oynadığını göstermiştir. Kartal & ark tarafından eskrim sporu yapan ve yapmayan 10-12 yaş arası çocukların dikkat düzeylerinin incelenmesi amaçlayan çalışmada eskrim sporu yapan çocukların, yapmayanlara göre dikkat düzeylerinin fark edilir seviyede daha iyi olduğunu belirlemiştir.

Dikkat eksikliği olan çocukların uygun aktivitelere, eğlenebilecekleri fiziksel aktivitelere ve sevdikleri, kendilerini yakın gördükleri ya da ilgili oldukları spor dallarına yönlendirildikleri takdirde dikkatlerinin olumlu yönde artması gözlemlenebilir. Sonuç olarak

yapılan çalışmada fiziksel aktivite düzeyleri ve D2 dikkat testi karşılaştırmaları arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Fiziksel olarak aktif olan bireylerin dikkat testin hata skorlarının daha düşük olduğu, fiziksel aktivite seviyesi düşük olanların dikkat seviyelerinin düşük olduğu bu farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre gelişim çağındaki olan ve gelişimini hem akademik hem de fiziksel anlamda sürdüren genç bireylerin fiziksel aktivite ve dikkat seviyeleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, fiziksel aktivite seviyelerinin artması dikkat seviyelerinde olumlu yönde artış göstermesine sebep olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akandere M, Baştuğ G, Asan R, & Baştuğ K. (2010). Çocuklarda eğitsel oyunun dikkat üzerine etkisi International scientific conference 'perspectives in physical education and sport 21-23 May, Constanta Romania.
2. Asan, R. (2011). Sekiz Haftalık Masa Tenisi Egzersizinin 9-13 Yaş Arası Çocuklarda Dikkat Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya.
3. Bozan, A., & Akay, Y. (2012). "Dikkat Geliştirme Eğitiminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dikkatlerini Toplama Becerilerine Etkisi", Western Anatolia Journal Of Educational Science, 3 (6), 53-66.
4. Choi, J. W., Han, D. H., Kang, K. D., Jung, H. Y., & Renshaw, P. F. (2015). "Aerobic Exercise And Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Brain Research", Med Sci Sports Exerc, 47 (1), 33-39.
5. Crocker, P. R. E., & Faulkner, R. A. (1999). Self-report of physical activity intensity in youth: Gender and grade level considerations. AVANTE-ONTARIO-, 5, 43-51.
6. Çağlar, E., & Koruç, Z. (2006). D2 Dikkat Testinin Sporcularda Güvenirliği ve Geçerliliği. Spor Bilimleri Dergisi, 17(2), 58-80. (8)
7. Çakaloz, B., Akay, A., & Böber, E. (2005). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Eşlik Eden Karşıt Olma Karşı Gelme Bozukluğu Olan Prepubertal Erkek Çocuklarda Plazma Kortizol Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 15: 158-164.
8. Dewey, B.A. (1989). Do the TAIS attentional-styles cales predict how visualin formation is processed JSEP, 11: 171 – 186.
9. <http://www.fronline.com/uluslararası-fiziksel-aktivite-anketi/> Erişim Tarihi: 10.09.2019
10. Karaduman, B. D. (2004). Dikkat Toplama Eğitim Programının İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Dikkat Toplama Düzeyi, Benlik Algısı ve Başarı Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
11. Kartal, R., Dereceli, A.Ç., & Kartal A.A. (2016). Eskrim Sporunu Yapan ve Yapmayan 10-12 Yaş Arası Çocukların Dikkat Düzeylerinin İncelenmesi, Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (2):82-88.
12. Majorek, M., Tüchelmann, T., & Heusser, P. (2004). Therapeutic Eurythmy- Movement Therapy for Children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD): A Pilot Study, Complementary Therapies in Nursing & Midwifery, 10: 46-53.
13. Myers, L., Strickmiller, P. K., Webber, L. S., & Berenson, G. S. (1996). Physical and sedentary activity in school children in grades 5-8: the Bogalusa Heart Study. Medicine & Science in Sports & Exercise.
14. Neuhaus C. (2000). Der Hyperaktive Jugendliche: Erwachsen Werden Mit Ads. Urania, Ravensburger.
15. Öztürk, B. (1999). Öğrenme ve öğretmede dikkat. Milli Eğitim Dergisi, 144, 51-58..

16. Rahmatpanah, M. (1996). A critical look at the quality of our soccer officials. *Scholastic Coach & Athletic Director*, 65(10), 20-22.
17. Rowe, P., van Der Mars, H., Schuldheisz, J., & Fox, S. (2004). Measuring students' physical activity levels: validating SOFIT for use with high-school students. *Journal of Teaching in Physical Education*, 23(3), 235-251.
18. Saygın, E., Karacabey, K., & Saygın, Ö. (2011). Çocuklarda fiziksel aktivite ve fiziksel uygunluk unsurlarının araştırılması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 921-935.
19. Yayıncı, L. (2013). D2 dikkat testinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3, 43-79

ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ İHTİYACI

Burak CANPOLAT¹

Özet

Bu çalışmanın amacı ülkemizdeki engelli öğrenciler açısından beden eğitimi ve spor öğretmeni ihtiyacının ortaya çıkarılmasıdır. Beden eğitimi öğretmenlerinin ülkemizin çeşitli üniversitelerinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından mezun olarak engelliler için eğitim veren özel eğitim okullarında ve kaynaştırma eğitimi verilen sınıflarda görev yapmaları bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında beden eğitimi öğretmenlerinin üniversiteden mezun olmadan önce engelli bireylere yönelik sadece bir ders almaları gelmektedir. Beden eğitimi öğretmeni adayları tarafından tek bir dönem içerisinde alınan "Uyarlanmış Beden Eğitimi ve Spor" dersinin hedef grubu tanımak için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Sistemik bir derleme ürünü olan bu çalışmada online olarak dünyanın farklı yerlerinde yapılmış çalışmalardan örnekler ve veriler toplanarak problem durumun belirlenmesi sağlanmıştır. Toplanan veriler PRISMA akış diyagramına göre analiz edilmiştir. Ortaya çıkan sonuç itibarıyla ülkemizde yükseköğretim kademelerinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından mezun öğretmenlerin engelli bireyler için tam anlamıyla yeterli olmadıkları düşünülmektedir. Bu hususta, engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarının diğer üniversitelerde yaygınlaştırılması ve özel eğitim okullarında sadece bu program mezunu öğretmenlerin istihdam edilmesi sağlanmalıdır.

Geliş Tarihi : 16.04.2020

Kabul Tarihi : 15.06.2020

Anahtar Kelimeler: Engelli Öğrenci, Beden Eğitimi, Spor, Öğretmen, İhtiyaç

THE NEED OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS FOR DISABLED STUDENTS

Abstract

The aim of this study is to reveal the need of Physical Education and Sports Teacher for disabled students in Turkey. The fact that physical education teachers work in Special Education Schools, which graduate from Physical Education and Sports Teaching programs in various universities in our country, brings some problems. One of these problems is that Physical Education teachers get only one lesson intended for disabled people before graduating from university. One of these problems is that Physical Education teachers get only one lesson for disabled people before graduating from university. It is thought that the "Adapted Physical Education and Sport" course taken by the candidates of Physical Education Teachers in a single period is not sufficient to recognize the target group. In this study, which is a systematic compilation product, samples and data from the studies conducted in different parts of the world were determined to determine the problem situation. The collected data were analyzed according to the PRISMA flow chart. As a result, it is thought that the teachers graduated from Physical Education and Sports Teaching programs in higher education levels in our country are not fully sufficient for individuals with disabilities. In this regard, it should be ensured that Physical Education and Sports Teaching Programs for the Disabled should be expanded in other universities and only graduates of this programs should be employed in Special Education Schools.

Key words: Disabled Students, Physical Education, Sport, Teacher, Need

¹ İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

GİRİŞ

Dünyada “öğretmen” kelimesinin uzun yıllardır var olan bir kavram olduğu düşünülebilir. Tarihsel süreçte bir öğretmenin var olduğu ilk zamanlar öğretmen kavramının da ilk olarak ortaya çıktığı anlamına gelebilir. Fakat resmi olarak öğretmenlik faaliyetlerinin tüm dünyada farklı zamanlarda ortaya çıktığı bilinmektedir. 1849 yılı ve hemen sonrası, ülkemizde öğretmen yetiştiren bazı kurumların faaliyet gösterdiği ilk yıllar olarak kabul edilmektedir. Bu tarihten günümüze kadar pek çok kurum ve kuruluş öğretmen yetiştirme programları içerisinde yer almış ve öğretmenlik eğitiminin yurt genelinde yaygınlaştırılması sağlanmıştır (Küçükahmet, 2007). Öğretmenlik kavramını düşündüğümüzde akla gelen öğretici profilinin karşısında pek tabii öğretimin gerçekleşmesini sağlayan, öğretileni öğrenen tarafın da olması gerekir. Bu taraf, kimi zaman bilmediğini öğrenen yetişkin bir insan, kimi zaman hiç bilmediği dünyaya yeni gelmiş bir bebek, kimi zaman evcilleştirilen bir hayvan, kimi zaman daha verimli mahsul verilmesi istenen bir bitki olabilir. İşte tam bu noktada akıllara günümüzde toplumu oluşturan insanların sahip olduğu ve birbirinden farklı yanlarını oluşturan özel, fiziksel ve psikolojik yapıları gelebilir. Bu

çalışmanın ortaya çıkma sebebi olan engelli bireylerin de tarih boyunca diğer insanlardan gerek psikolojik gerek fiziksel olarak farklılıklar gösterdiği görülmektedir (Saxton, 2018).

Son yirmi yıla bakıldığında, engelli öğrencilerin ve özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin genel okullara dahil edilmesi fikri giderek ulusal ve uluslararası politikaların odağı olmaya başlamıştır. Dünya çapında kaynaştırma eğitimi fikri özel eğitim ve uyarlanmış beden eğitimi alanlarında en önemli konulardan biri haline gelmiştir (Doulkeridou, ve diğerleri, 2011). Bu durum ülkemizdeki eğitimci ve öğretmen yetiştiren kurumların 2010’lu yıllara kadar özel eğitime dair öğretmen yetiştirdiği şekliyle karşımıza çıksa da, bu tarihlere kadar uyarlanmış beden eğitimi derslerine özgü eğitimci veya beden eğitimi öğretmeni yetiştiren herhangi bir programın olmadığını göstermiştir (Gürsel F. , 2006). Engelli olmayan bireylerin eğitimleri göz önünde bulundurulduğunda, belli bir temel eğitim sonrası neredeyse tüm branş derslerinin alanında uzmanlaşmış öğretmenler tarafından yürütüldüğünü görebiliriz. İşte tam bu noktada engelli bireylerin eğitim aldığı gerek kaynaştırma sınıflarında gerek özel eğitim okullarında beden eğitimi derslerinin engellilere özgü eğitim almamış beden eğitimi öğretmenleri

tarafından yürütülmesi akıllara bazı soru işaretlerini de beraberinde getirebilir. Halbuki engelli bireylerin sportif eğitimi ve başarısı, engel türüne bağlı olarak özel donanımlara sahip öğretmenlerin eğitim öğretim içinde yer almasıyla sağlanabilir. Tüm bunlar düşünüldüğünde, ülkemizdeki kaynaştırma sınıfları ve özel eğitim okullarında eğitim öğretime devam eden özel ihtiyaçlı bireylerin, kendilerini tanıyan ve anlayan beden eğitimi öğretmenlerine ihtiyaçları vardır. Bu durumun neticesinde ülkemizdeki Yükseköğretim Kurumlarına bağlı olarak engelli bireyler için beden eğitimi öğretmeni programlarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. (Konar & Yıldırım, 2012).

Türkiye'de 2000 yılına kadar engelli öğrencilerin çoğu, eğitim öğretim ihtiyaçlarını özel okullar aracılığıyla karşıladılar. Bu tarihe kadar eden eğitimi öğretmenlerinin özel okullarda varlığından söz etmek pek de mümkün değildi. Fakat 2000 yılından sonra beden eğitimi öğretmenlerinin genel beden eğitimi programı kapsamında engelli bireylerin hareketi, egzersiz ve beden eğitimi ihtiyaçları için hazırlıklı olmaları önem arz etmeye başladı (Gürsel F. , 2007). Ülkemizde 2000'li yıllardan sonra yasalaştırılan ve amacının engelli bireylerin eğitim öğretime entegre edilmesi olan kaynaştırma eğitimi içerisinde beden

eğitimi öğretmenleri, tüm engelli bireylerin beden eğitimi derslerine girmektedir. 30 Mayıs 2018 tarihine kadar beden eğitimi öğretmenlerinin lisans eğitimi içerisinde yer alan ve beden eğitimi spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin zorunlu veya seçmeli olarak aldığı "Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Dersi" yer almaktaydı. 30 Mayıs 2018 tarihi itibariyle bu dersin adı "Uyarlanmış Beden Eğitimi Ve Spor" olarak değişti ve Yükseköğretim Kurumunun beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarında zorunlu kıldığı bir ders olarak işlenmeye başlandı. Spor Bilimleri Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda yer alan diğer eğitim programlarında ise bu dersler seçmeli veya zorunlu olarak görülmektedir (Gürsel F. , 2006; YÖK Y. Ö., 2018)

Engelli bireylerin ihtiyaçlarının normal bireylerinki gibi karşılanmaması 90'lı yıllardan itibaren ülkemizde yeni bir alanın önemini daha da anlaşılır hale getirmiştir. Öyle ki; özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi beraberinde özel eğitim öğretmenlerinin de gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik akabinde "Özel Eğitim Öğretmenliği", "Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü" gibi bölümlerin açılması şeklinde sonuçlanmıştır. Özel eğitim öğretmenliği bölümünün 2019 yılı sonunda devlet ve vakıf üniversitelerinin 84'ünde yer aldığı

görüldürken engelliler için egzersiz ve spor eğitimi bölümünün sadece iki devlet ve iki vakıf üniversitesinde yer alması bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir (Konar & Yıldırım, 2012; YÖK, 2020). Bu sorulardan biri de bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yukarıda yer alan bazı bilgiler doğrultusunda “Engelliler için Egzersiz ve Spor Öğretmeni İhtiyacı” konusuna geçmiş bazı çalışmaların da atıfta bulunduğu görülmüştür. Daha önce yapılan araştırmaların sonuçlarından yola çıkılarak, çalışmayı oluşturan temanın objektif olarak değerlendirilmesi yapılabilir. Bu bağlamda yapılan geçmiş bir araştırmada Yunan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli ve özel ihtiyacı olan öğrencilerinin beden eğitimi derslerine dahil edilmesine yönelik tutumları incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri engelli ve özel ihtiyacı olan çocukların beden eğitimi derslerine dahil edilmesine yönelik hem olumlu hem de olumsuz tutumlar göstermiştir. Olumlu tutum gösteren beden eğitimi öğretmenlerinin özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine dair özel dersler aldığı ya da mesleklerinde uzun yıllar tecrübe kazandığı görüldürken, olumsuz tutum gösteren öğretmenlerin özel eğitim ve kaynaştırmaya dair bilgilerinin yetersiz

olmasından dolayı tereddüt yaşadıkları görülmüştür (Doukeridou, ve diğerleri, 2011; Papadopoulou, Kokaridas, Papanikolaou, & Patsiaouras, 2004; Çağran & Schmidt, 2011).

Bir başka yapılmış araştırmada Türkiye’de özel eğitim uygulama merkezlerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders programlarına dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda ilgili beden eğitimi öğretmenleri uygulanan beden eğitimi ders programında en çok materyal eksikliğinin ve fiziksel şartların yetersizliklerinden dolayı zorlandıklarını ifade etmişler. Dahası, uygulanan beden eğitimi ders programında zihinsel engelli bireylerin özel durumlarının göz önünde bulundurulması hazırlanması durumunda daha fayda sağlayacağı dile getirilmiştir. Bu durumun yaratmış olduğu problemin ortadan kalkmasına dair verilen öneride ise; beden eğitimi öğretmenlerine programın detaylarının eğitim olarak verilmesi teklif edilmiştir (Karakaya, Karakaya, Yener, Tan, & Uğurlu, 2017). Bu çalışmanın sonucunda varılan kanı; beden eğitimi öğretmenlerinin var olan beden eğitimi programını zihinsel engelli bireylere uyarlamada güçlük yaşadıklarıdır. Bunun nedeninin ise mezun oldukları lisans programında gördükleri engelli olmayan bireylere

yönelik beden eğitimi uygulamalarının olduğu ifade edilmiştir. Öyle ki mevcut beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programında uyarlanmış beden eğitimi dersi sekiz dönemlik lisans programının sadece bir döneminde yer almaktadır (YÖK Y. Ö., 2018).

Bu çalışmada öncelikle problem bir durum olarak nitelendirebileceğimiz bir

YÖNTEM

Güncel bilginin okuyucuya tarafsız bir şekilde sunulması açısından derleme çalışmalarında bazı sorunların varlığından söz edilebilir. Bu sorunlar çalışmanın yapılması esnasında yazarın veya yazının taraflı olması ya da örneklem grubunun evreni temsil gücünün az olmasıdır. Sistemik olmayan bir derlemenin yaratacağı sorunlardan biri de problem durumunun cevabı aranırken sonuca götüren bilgilerden daha ziyade istenilen çalışmaların dahil edilmesidir. (Gülpınar & Güçal, 2013). Bu yüzden bu çalışma PRISMA akış diyagramının kullanıldığı sistemik bir derleme ürünüdür. Daha çok çalışmanın taranıp dahil edilmesi ve bu yüzden de yazarın öznel düşüncelerinin daha az yer alması nedeniyle sistemik derlemeler altın standart olarak değerlendirilmektedir. Sistemik derlemeler aynı zamanda kendi içinde de iki başlık halinde düşünülebilir. Bunlar

konu ele alınmıştır. Daha sonra araştırma ve değerlendirme sürecini tanımlayıp bu konuyla ilgili önceden yapılan araştırmalar ve çalışma verileri değerlendirilmiştir. Var olan bu çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda ne gibi problem durumların yaşandığını ve bu problemlere ne tür önlemlerin alınabileceğini sade ve anlaşılır bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

kalitatif ve taranan çalışmalardaki verilerin analiz edildiği (meta-analiz) kantitatif derlemelerdir (Green, Johnson, & Adams, 2001; Moher, Liberati, Tetzlaff, & Altman, 2009).

Bu derleme çalışmasının amacı, ülkemizde var olan beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarının engelli bireylerin özel olarak alması gereken egzersiz ve spor ihtiyaçlarını karşılamaması ve bu ihtiyacın önemini ortaya çıkarılmasıdır. Engelliler için beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını araştırmış çalışmalara erişmek için Google Akademik, SCOPUS, Web of Science, EBSCO, ERIC, Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizininde yer alan yerli ve yabancı çalışmalar taranmıştır. Aynı zamanda bazı resmi kurumların bilgilerine erişebilmek için online veri tabanlarından yararlanılmıştır. Yapılan araştırmaların bizzat ilgili olanlarını belirlemek için "engelliler için beden eğitimi ve spor

öğretmeni ihtiyacı” anahtar kelimeleri kullanılmış ve veri tabanları aramaları sonucu 237 çalışma elde edilmiştir. Araştırma ile ilgili olmayan çalışmaların çıkarılması sonucu 145 çalışma elde

edilmiştir. Tam ve özet metin olarak incelenen çalışmalar 75’dir. Bu çalışmalar içerisinde birbirini tekrar eden çalışmalar çıkarıldığında çalışmaya dahil edilen çalışma sayısı 24’dür.

TARTIŞMA

Yükseköğretim Kurumu 2018-2019 istatistiklerine göre Türkiye’de aktif olarak 44 (4 vakıf, 40 devlet) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve 52 (7 vakıf, 45 devlet) Spor Bilimleri Fakültesi vardır. Yani bu bilgilere göre ülkemizde 96 üniversitede çeşitli spor alanlarında istihdam edebilecek adayların yükseköğretim gördükleri kabul edilebilir. Bu üniversiteler arasında engelliler için egzersiz ve spor eğitimi bölümlerinin sadece 4 üniversitede yer aldığı görülmektedir (YÖK, 2020).

Bir başka çalışma göstermiştir ki; kaynaştırma eğitimi ile ilgili başlıca eksiğin öğretmenlerin yetiştirilme durumları ile ilgili olduğu yönündedir. Bu sonuç var olan kaynaştırma eğitimi öğretmenlerinin engelli bireylere dair bilgi birikimlerinin eksik olduğu anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada olumsuz verilerin oluşmasını sağlayan unsurlardan birini de engelli çocukların engeli olmayan diğer çocuklarla bir arada eğitim almaları oluşturmuştur. Yani bu çalışmada

öğrencilerin fiziksel ve zihinsel anlamda sahip oldukları farklılıklar eğitim öğretim açısından sorun teşkil etmiştir. Son olarak ise var olan eğitim müfredatının kaynaştırma eğitime yönelik uygun bir yapıda olmaması da negatif verilerin sebeplerinden görülmüştür. (Sánchez, Rodríguez, & Martínez, 2019). Bu sonuçlar arasında özellikle öğrenci profilinin çeşitliliğinin sorun olarak görülmesinin kabul edilebilir olmadığı söylenebilir. Öyle ki eğitim öğretimde kaynaştırmanın son yıllarda çoğu ülkede uygulanması buna örnek olabilir. Bu sonucun öğretmenlerin hazır bulunurlukları ve eğitim programlarının kaynaştırma öğrencilerine göre öğretmenler tarafından uyarlanamaması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Bu düşüncenin nedeni olarak bir araştırma sonucunda özel eğitime dair bilgisi olmayan öğretmenlerin pedagoji konusunda zorlandıkları gösterilebilir. Elde edilen bu verilere göre öğretmenlerin özel eğitim ihtiyacı olan bireylerle nasıl iletişim kuracaklarına dair bilgilerinin eksik olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da diğer

çalışmalardaki sonuçlara benzer şekilde; özel ihtiyaçları olan öğrencilere yönelik okul yönetimi politikalarının tüm öğrencilere hizmet verecek kadar kapsamlı olmadığı, özel ihtiyaçları olan öğrencileri desteklemek için öğretmenler arasındaki işbirliğinin beklentinin altında olduğu ve bireysel anlamda öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgi tabanının geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu ve buna benzer çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar itibarıyla öğretmenlerin, sınıflardaki heterojen öğrenci gruplarına etkin bir şekilde öğretim gerçekleştirebilmek için periyodik olarak bilgilerin tekrar edildiği ve yenilendiği kurslara tabi tutulmalıdır sonucuna varmıştır (Gathumbi, Ayot, Kimemia, & Ondigi, 2015; Ertunç, 2008).

Yapılan bir diğer çalışmada beden eğitimi öğretmeni adaylarının üniversitede aldıkları uyarlanmış beden eğitimi dersi öncesi ve sonrası tutumları incelenmiştir. Bu kapsamda deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubunda yer alan beden eğitimi öğretmeni adayları spor sırasında fiziksel engelli bireylerin görüntülerini izlemiş, derslerine katılmış ve engelli spor organizasyonlarında onlarla birlikte çalışmıştır. Kontrol grubunda yer alan beden eğitimi öğretmeni adayları ise herhangi bir uyarlanmış beden eğitimi

dersine katılmamış veya engelli sporcular için organizasyonlara katılmamıştır. Analizler, dönem başında fiziksel engelli bireylere karşı tutum açısından gruplar arasında anlamlı bir fark göstermezken, dönem sonunda anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar uyarlanmış beden eğitimi dersinin öğretmen adaylarının fiziksel engelli bireylere yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. (Gürsel F. , 2007). Bu durum ülkemizde son yayınlanan öğretmen yetiştirme programlarında yer alan uyarlanmış beden eğitimi ve spor dersinin öğretmen adaylarındaki olumlu etkisini göstermektedir. Öğretmen adaylarının tek bir dönem aldıkları bu ders sayesinde engelli bireylere karşı olumlu tutumlara sahip oldukları göz önünde bulundurulacak olursa, tamamı engellilere yönelik beden eğitimi öğretmenliği programlarının toplumumuzdaki engelli bireylerin fiziksel eğitimi noktasında oldukça yararlı olacağı düşünülebilir. Bu konuyla ilgili bir araştırmada yazar, beden eğitimi öğretimi konusunda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için beden eğitimi öğretmenlerinin özgüven ve deneyimlerine değinmiştir. Bu çalışma kapsamında bir beden eğitimi öğretmeninden elde edilen görüşme sonucunda; öğretmenin kendisine beden eğitimi ile ilgili çeşitli teorik bilgilerin öğretilmesine rağmen engelliliğe dair çok fazla deneyiminin

olmaması, ona engelli bir çocukla nasıl ders işleyeceğini bilmemesini düşündürmüştür (Morley, Bailey, Tan, & Cooke, 2005). Bu öğretmen görüşü bizlere göstermiştir ki; hedef grubun ihtiyaçlarına yönelik sadece teorik bilgiler değil aynı zamanda uygulamalı bir eğitimin de yer aldığı total bir eğitim programı ile birlikte beden eğitimi öğretmenleri kendilerini daha yeterli hissedebilir ve daha faydalı olabilirler.

Yukarıda yer alan tüm bilgiler ışığında anlaşılmalıdır ki beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için veya özel ihtiyacı olan engelli bireyler için beden eğitimi dersi kapsamında çeşitli özel eğitimleri almış olmaları gerekir (Morley, Bailey, Tan, & Cooke, 2005). Bir diğer genel kanının ise uygulanan beden eğitimi ders müfredatlarının engelli bireylere uygun ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından uyarlanabilir olması noktasıdır. Nitekim bu konu üzerine Kuzeybatı İngiltere'de görev yapan 12 ortaokul beden eğitimi öğretmenin uygulanan 2000 yılı ulusal beden eğitimi müfredatını engelli çocuklar ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için nasıl uyguladıkları tespit edilmiştir. Bulgular, mevcut müfredatta yer alan değerlendirme kriterlerinin engelli çocuklar ya da özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için çoğu zaman uygunsuz, yetersiz ve sadece

birkaç öğrenci tarafından algılandığını göstermiştir. Her ne kadar öğretmenler yasal düzenlemeler nedeniyle bu kriterleri kullanmakla kısıtlanmış olsalar da, öğrencilerin değerlendirilmesi büyük ölçüde kişisel yargılamaya veya sağlıksız değerlendirmelerle mümkün kılınmıştır. Bu da öğrencilerin doğru olmayan veya yeteneklerini tam anlamıyla değerlendirmeyen notlarla ödüllendirilmesi şeklinde sonuçlanmıştır. Engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için var olan müfredatın uyarlanabilir bir program olmadığı görülmüştür. Bu istenmeyen sonuçlardan en önemlisi, öğretmenlerin bazı engelli ve özel ihtiyacı öğrencilerine şişirilmiş veya cömert notlar vermeleridir. Çünkü özellikle hem öğretmenler hem de bu öğrenciler beden eğitimi derslerinde beklenen standartlara ulaşamazlar (Haycock & Smith, 2010). Bu sistem, engelliler için beden eğitimi alanında eğitim almış öğretmenler tarafından ve engelliler için beden eğitimi ders programlarıyla okullarda yürütülmediği takdirde sorun yaratmaya devam edebilir. Öğretmenlerin engelli bireyler için farkındalıkları onları bu programlar içinde daha başarılı kılacaktır. Daha önceden de görüldüğü üzere herhangi bir kurumda görev yapan öğretmenlerin farkındalıkları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerinkinden daha düşük

bulunmuştur. Benzer şekilde yükseköğretim kademelerinde engellilere özgü dersler alan öğretmenlerin almayanlara göre daha yüksek farkındalık düzeylerinin olduğu görülmüştür. Beden eğitimi dersi çerçevesinde değerlendirdiğimiz de ise; engelliler için beden eğitimi ve spor dersi alan öğretmen adaylarının bu dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Karakaya, Karakaya, Yener, Tan, & Uğurlu, 2017). İşte tüm bu durumlar her branşın öğretmenleri için engellilere özgü eğitim almış olmalarının zorunluluğunu ortaya koymaktadır ki bu ortam sadece beden eğitimi dersleri için değil aynı zamanda diğer dersler kapsamında da engelli bireylerin olumsuz eğitim koşullarına maruz kalmamaları adına sağlanmalıdır.

Kırımoğlu ve ark. (2016) yapmış oldukları çalışmada özellikle özel eğitim öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersizlere katılma durumlarına karşı farkındalıklarını incelemiştir. Araştırma kapsamında elde edilen ve bu çalışmayı da destekler nitelikte olan sonuçlardan biri de, ülkemizde Beden

Eğitimi Öğretmeni yetiştiren tüm kurumlarda Engelliler İçin Beden Eğitimi dersinin verilmesi durumunda bu dersi alan bireylerin farkındalıklarının arttıracağı olmuştur (Kırımoğlu, Esentürk, İlhan, Yılmaz, & Kaynak, 2016).

Bazı araştırmalar sonucunda Yükseköğretim Kurumlarının beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarında engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin uygulama safhasının daha da arttırılarak yeni araştırmalar yapılabileceği üzerinde öneriler sunulmuştur Bu şekilde beden eğitimi öğretmeni adaylarının engelli öğrencilere yönelik tutumlarının araştırılması daha geniş bir açıdan değerlendirilebileceğini belirtmiştir (Özer & Süngü, 2016; Gürsel F. , 2006). Gürsel (2006) yapmış olduğu araştırmada diğerlerine göre farklı olarak beden eğitimi öğretmeni adaylarının yükseköğretimden önceki eğitim kademelerinde de engellilere yönelik bilgilendirilmelerinin daha pozitif sonuçlar ortaya çıkaracağı yönünde bir öneri sunmuştur. Bu öneri, engelli bireylerin diğer insanlar tarafından toplum içinde daha çabuk benimsenebilmeleri noktasında katkı sağlayan bir etki gösterebilir (Gürsel F. , 2006).

SONUÇ

Bu derlemenin temel amacı kapsamında, engelliler için beden eğitimi öğretmeni ihtiyacının gerekçeleri yukarıdaki çalışmalara ek olarak birçok çalışmada daha belirtilmiştir. Bu gerekçeler yapılan araştırmalarda temel olarak kaynaştırma eğitimi veya özel eğitim alan engelli çocuklar ile özel ihtiyacı olan çocukların normal beden eğitimi dersi müfredatına ayak uyduramadıkları şeklinde görülmüştür. Fakat yine bu araştırmalarda asıl problemin beden eğitimi öğretmenlerinin mevcut beden eğitimi programını uyarlayamamaları veya engelli bireylere yönelik almış oldukları beden eğitimi öğretmenliği eğitiminin yetersizliğinden kaynaklandığı görülmektedir (Demirci, Çınar, & Demirci, 2014; Özcan & Özer, 2018). Tüm bu bilgilerin toplanması sonucunda ortaya çıkan problem durumlar ve bu problemlere çözüm önerileri şunlardır:

Beden eğitimi dersi engelli bireylerin fiziksel ve psikolojik gelişimi açısından önem arz etmektedir ve bu önemli dersin bu bireyleri tanıyan öğretmenler tarafından yürütülmesi önerilir.

Engelli bireyler için beden eğitimi öğretmeni olacak olan kişilerin beden

eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından değil, engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarından mezun olmaları önerilir.

Ülkemizde engelliler için ayrıntılı ve daha kapsamlı eğitim veren Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümünün bugün itibariyle sadece dört üniversitede değil diğer çoğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda ve Spor Bilimleri Fakültesinde de aktif olarak yürütülmesi önerilir.

Diğer üniversitelerde de bu bölümün açılması ile birlikte Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü mezunu bireylerin öncelikli olarak özel eğitim okullarında istihdam edebilmeleri sağlanmalıdır. Böylece kamuda yeni bir istihdam alanı da ortaya çıkmış olabilir.

Son olarak yapılan araştırmalarda beden eğitimi öğretmenleri, engelli bireylerin aldığı beden eğitimi derslerini fiziksel imkansızlıklar ve programların onlar için uygulanabilir olmaması açısından yetersiz görmektedir. Bu durumun düzeltilmesi açısından Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumları ortak ve uygulanabilir engelliler için beden eğitimi ve spor müfredatı konusunda koordinasyon sağlamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Çağran, B., & Schmidt, M. (2011). Attitudes of Slovene teachers towards the inclusion of pupils with different types of special needs in primary school. *Branka Educational Studies*, 37(2), 171-195.
2. Canpolat, B., Nalçı Arıbaş, N., & İlkım, M. (2019). Spor Yapan Dezavantajlı Bireylerin Ortamlarında Demokrasi Algısı Nasıldır? *SPOR BİLİMLERİNDE AKADEMİK YAKLAŞIMLAR* (s. 25-39). içinde Ankara: Akademisyen Yayınevi.
3. Demirci, P. T., Çınar, İ., & Demirci, N. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerde Beden Eğitimi Ders Programından Ve Kaynaştırma Eğitiminden Kaynaklanan Sorunlarının İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 136-150.
4. Doukeridou, A., Evaggelinou, C., Mouratidou, K., Koidou, E., Panagiotou, A., & Kudlacek, M. (2011). Attitudes Of Greek Physical Education Teachers Towards Inclusion Of Students With Disabilities In Physical Education Classes. *International Journal Of Special Education*, 26(1), 1-11.
5. Ertunç, E. N. (2008). Kaynaştırma eğitimi uygulanan ilköğretim II. kademedeki görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerinin ve sınıflarındaki engelli öğrencilere bakış açılarının değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
6. Gathumbi, A., Ayot, H., Kimemia, J., & Ondigi, S. (2015). Teachers' and School Administrators' Preparedness in Handling Students with Special Needs In Inclusive Education In Kenya. *Journal of Education and Practice*, 6(24), 129-138.
7. Green, B., Johnson, C., & Adams, A. (2001). Writing narrative literaturereviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *J SportsChiropract Rehabil*, 15, 5-19.
8. Gülpınar, Ö., & Güçal, A. (2013). Güçlü Derleme makalesi nasıl yazılır? *Turkish Journal of Urology*, 39(1), 44-48.
9. Gürsel, F. (2006). Engelliler İçin Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 67-73.
10. Gürsel, F. (2007). Attitudes Of Physical Education Majors In Turkey Towards Disability Are Changed By Adaptive Physical Education Training. *Perceptual and Motor Skills*, 104, 166-170.
11. Haycock, D., & Smith, A. (2010). Inadequate and inappropriate?: The assessment of young disabled people and pupils with special educational needs in National Curriculum Physical Education. *European Physical Education Review*, 16(3), 283-300.
12. Karakaya, E., Karakaya, Y. E., Yener, E. T., Tan, Ç., & Uğurlu, F. M. (2017). Evaluation Of Teachers' Opinions For Physical Education And Sport Course Program In Mentally Disabled Schools. *Turkish Studies (Elektronik)*, 28, 489-502.
13. Kırımoğlu, H., Esentürk, O., İlhan, E. L., Yılmaz, A., & Kaynak, K. (2016). İlköğretim, Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Öğretmenleri İle Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Fiziksel Egzersize Katılımlarının Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 231-244.
14. Konar, N., & Yıldırım, İ. (2012). Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği: Gereksinim ve Bir Program Modeli. *SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİM DERGİSİ*, 14(2), 208-216.
15. Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 203-218.
16. Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *BMJ*, 339, 1-8.
17. Morley, D., Bailey, R., Tan, J., & Cooke, B. (2005). Inclusive Physical Education: teachers' views of including pupils with Special Educational Needs and/or disabilities in Physical Education.

European Physical Education Reviewe, 11(1), 84-107. doi:DOI: 10.1177/1356336X05049826

18. Özcan, G. H., & Özer, D. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Journal of Health and Sport Sciences (JHSS)*, 1(1-2-3), 39-51.
19. Özer, D., & Süngü, B. (2016). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından "Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi" Uygulamaları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 1-15.
20. Papadopoulou, D., Kokaridas, D., Papanikolaou, Z., & Patsiaouras, A. (2004). Attitudes of Greek physical education teachers toward inclusion of students with disabilities. *International Journal of Special Education*, 19(2), 104-111.
21. Sánchez, P. A., Rodríguez, R., & Martínez, R. M. (2019). Barriers to Student Learning and Participation in an Inclusive School as Perceived by Future Education Professionals. *Journal of New Approaches in Education*, 8(1), 18-24. doi:10.7821/naer.2019.1.321
22. Saxton, M. (2018). Hard bodies: exploring historical and cultural factors in disabled people's participation in exercise; applying critical disability theory. *Sport in Society*, 21(1), 22-39. doi:10.1080/17430437.2016.1225914
23. YÖK. (2020, 01 24). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. 01 24, 2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
24. YÖK, Y. Ö. (2018, 5 30). *YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Beden_Egitimi_ve_Spor_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf adresinden alındı

Mehmet İLKİM¹

İsmail İLBAK²

TÜRKİYE'DE SPOR BİLİMİ ALANINDA 2010-2019 YILLARI ARASINDA YAPILAN BEDENSEL ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ

ÖZ

Bu araştırma 2010-2019 yılları arasında Türkiye'de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının içerik bakımından incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Elektronik ortamda ulaşılan 19 yüksek lisans tezi ve 3 doktora tezi olmak üzere toplamda 22 tez araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Tezler çalışma yılı, çalışılan grup, veri toplama aracı, çalışmanın içeriği ve çalışmanın sonucu gibi kriterler açısından incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda bedensel engelli sporcuların sportif performanslarının iyileştirilmesi amacıyla yeni antrenman modellerinin oluşturulması için çalışmalar yapılması gerektiği saptanmıştır. Böylece sedanter engelli bireylerin ve engelli çocuk sahibi ebeveynlerin spordaki gelişmeleri gördükçe spora ilgi duymaları sağlanabilir.

Geliş Tarihi : 14.04.2020
Kabul Tarihi : 01.07.2020

Anahtar Kelimeler: Bedensel Engelli Sporcular, Tez Konuları, İçerik İnceleme

CONTENT ANALYSIS OF THE THESIS FOR THE PHYSICALLY DISABLED INDIVIDUALS BETWEEN 2010-2019 YEARS IN THE FIELD OF SPORT SCIENCE IN TURKEY

ABSTRACT

This study was conducted to examine the graduate and doctorate thesis work in terms of content between the years 2010-2019 for the physically disabled individuals made in the field of sport science in Turkey. A total of 22 theses, including 19 master's thesis and 3 doctoral theses, which were accessed electronically, were included in the research. As the research method, document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Thesis were examined in terms of criteria such as year of study, study group, data collection tool, content of the study, and result of the study. As a result of the study, it was determined that studies should be conducted to create new training models in order to improve the sports performance of physically disabled athletes. Thus, it can be ensured that sedentary disabled individuals and parents with children with disabilities are interested in sports as they see the developments in sports.

Keywords: Physically Disabled Athletes, Thesis Topics, Content Review

¹ İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

² İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

GİRİŞ

Kas-iskelet-sinir sistemini ilgilendiren doğuştan ya da sonradan gerçekleşen hastalık veya yaralanmalar sebebi ile bedensel bazı yeteneklerini kaybeden ve günlük ihtiyaçlarını gerçekleştirmede ve toplum hayatına uyum sağlamada güçlülere ek olarak korunma, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyacı olan bireylere bedensel engelli denilmektedir (Özyürek, 1998). Tüm engel grupları içerisinde engelli bireyler sayıca kıyaslandığında bedensel engeli olan bireylerin daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Gürsel ve Koruç, 2004).

Spor, engelli bireylerin sosyal yaşam paydaşlığının artmasında önemli rol oynamaktadır. Kişinin algılama şeklini değiştirmede, farklı kimlik ve rolleri fark etmesini ve grup hissini oluşturmada, engelin farkında olma halinin azaltılmasında spor veya fiziksel etkinliklere katılım çok önemlidir (Altun ve ark. 2011; Yılmaz ve ark., 2014). Bütün insanların sosyal, fiziksel ve psikolojik yönden gelişimini sağlamada spor veya herhangi bir fiziksel etkinlik büyük önem taşırken engeli olan bireylerde bu etkinliklerin önemi çok daha artmıştır. Spor veya etkinlikler yapmak engelli bireylerin ruh hallerini, saldırganlık ve kıskançlık duygularını kontrol etmelerini sağlamaktadır (Esatbeyoğlu ve Karahan, 2014). Bu bilgilerin yanı sıra sporun engelli bireylerin gelişimleri üzerinde ki olumlu etkileri (İlhan, 2010; Şahin, 2015; Kırımoğlu ve ark., 2016; Yılmaz ve ark., 2017; Yılmaz ve Soyer, 2018) yapılan çeşitli çalışmalarda belirtilmiştir. Bu bağlamda engelli bireyler üzerinde sporun önemi daha da artmıştır.

Engelliler için yapılan bilimsel çalışmaların mevcut durumunun tespit edilesi oldukça önemlidir. Bu alanda yapılacak olan araştırmaların literatüre katkısı olacağından dolayı bu tür araştırmaların yapılması oldukça önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı 2010-2019 yılları arasında Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının çalışma yılı, çalışılan grup, veri toplama aracı, çalışmanın içeriği ve çalışmanın sonucu gibi kriterler açısından incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılmıştır. Nitel araştırmalar için dokümanlar önemli veri kaynaklarıdır. Bu dokümanlar üzerinde araştırma yapılan olgu/olgular hakkındaki bilgileri sunan yazılı haldeki materyallerin çözümlemesini kapsamaktadır. Doküman inceleme, nitel araştırmalarda tek başına bulgu edinme yöntemi olarak kullanılmasının yanı sıra farklı veri toplama metotları ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Evreni

Araştırmaya 2010-2019 yılları arasında Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları dahil edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora tezlerini belirlemek amacıyla YÖK tez veri tabanı detaylı bir tarama ile incelenmiştir. Ulaşılan 28 tezdten 6’sına içerik erişim izni olmadığından dolayı yüksek lisans bitirme tezi kapsamında 19, doktora bitirme tezi kapsamında 3 tez araştırmaya dahil

edilmiş olup toplamda 22 tez ile araştırma yürütülmüştür.

Verilerin analizi

Bu araştırma kapsamında son 10 yılda Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemek amacıyla araştırmacılar tarafından içerik analizi tablosu hazırlanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda tez çalışmaları karşılaştırılacağından dolayı içerik analizi tablosunda birçok değişken veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen tezler numaralandırılmış ve ardından araştırmacı tarafından çalışma yılı, çalışılan grup, veri toplama aracı,

çalışmanın içeriği ve çalışmanın sonucu verileri olmak üzere beş kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler çerçevesinde ilgili veriler, oluşturulan tabloya işlenmiş ve kısa analizler oluşturulmuştur. Tabloda her kategori için ilgili bilgilerin bulunacağı beş satır yer almıştır. Araştırmacı belirlenen tezleri okuyarak, ayrıntılı olarak oluşan kategorilere göre not almıştır. Tüm kategorilerde elde edilen verileri araştırmacı tarafından ayrıntılı olarak yazılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında araştırmacı tartışma bölümünde elde edilen verileri diğer kaynaklarla destekleyerek tartışmıştır. Bu analiz yöntemi Nişli ve arkadaşlarının 2019 yılında yaptıkları bir çalışmadan alınmış ve bu çalışmaya uyarlanarak kullanılmıştır (Nişli ve ark 2019).

BULGULAR

Tablo 1. Çalışmada elde edilen veriler

Çalışma yılı	(Akyüz, 2010)
Çalışılan grup	18-55 yaşları arasında olan ve atıcılık sporu ile ilgilenen 15 bedensel engelli ve 15 sağlıklı sporcu dahil edilmiştir.
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçümler ve fizyolojik testler
Çalışmanın içeriği	Bu çalışmada atıcılık sporu yapan bedensel engelli bireyler ile atıcılık sporu yapan sağlıklı bireylerin oturma dengeleri karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda bedensel engelli bireylerin engellilik düzeylerinin oturma dengeleri arasındaki ilişki araştırılmıştır.
Sonuç	Sağlıklı atıcıların bedensel engelli atıcılardan daha iyi sonuçlar aldığı belirlenmiştir. Bedensel engelli atıcılar sınıflandırma puanlarına göre karşılaştırıldığında ise SH1A sınıfındakilerin diğer sınıflara göre daha iyi kas kuvvetine ve oturma dengesine sahip oldukları saptanmıştır. SH1B ve SH1C sınıfları arasında, testlerde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 1'in Devamı

Çalışma yılı	(Özmutlu, 2011)
Çalışılan grup	Ampute Futbol Ligi'nde mücadele eden 12 takım ve Tekerlekli Sandalye Basketbol 1. Ligi'nde mücadele eden 10 takım olmak üzere toplamda 22 kulüp ve 332 sporcu oluşturmaktadır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Araştırma kapsamında Bedensel Engelli Spor Kulüplerinde Hizmetkâr liderlik uygulamasının ne düzeyde gerçekleştirildiği tespit edilmeye çalışılmış ve bu uygulamanın Sporcu tatmini üzerindeki etkisi araştırılmıştır.
Sonuç	Bedensel engelli sporcuların algıladıkları hizmetkâr liderlik düzeyleri ile sporcu tatmin ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin var olması, hizmetkâr liderlik modelinin sporda kullanılabilirliği sonucunu vermektedir. Bu modelin sporcu tatmini üzerinde olumlu etkiler bıraktığı bildirilmiştir.
Çalışma yılı	(Kaya, 2011)
Çalışılan grup	13-45 yaş arası bedensel engelli 18 masa tenisi sporcusu
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçümler ve fizyolojik testler
Çalışmanın içeriği	Bedensel engelliler masa tenisi oyuncularının fiziksel-fizyolojik profilleri fonksiyonel sınıflama bakımından incelenmiş ve ilişkilendirilmiştir.
Sonuç	Bedensel engellilik düzeyinin performansı etkilediği saptanmıştır. Bedensel engellilik düzeyi yüksek olan sporcuların, bedensel engellilik düzeyi düşük olan sporculara oranla fiziksel ve fizyolojik performans açısından daha kötü olduğu bildirilmiştir.
Çalışma yılı	(Kaya,2013)
Çalışılan grup	Farklı kurumlarda ve özel olarak çalışan; aynı zamanda spor yapan 143 bedensel engelli birey
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışma bedensel engelli bireylerde yaşam tatmini, iş tatmini ve örgütsel bağlılık düzeyleri incelenmesi amacı güdülmüş ve yapılmıştır.
Sonuç	Bedensel engeli bulunan bireylerin cinsiyet, yaş, medeni durumu, çalışma süresi, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve iş tecrübesi değişkenleri açısından ilişkiye bakıldığında cinsiyet, çalışma süre, medeni durum, iş tecrübesi, cinsiyet ve gelir düzeyleri bakımında anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu saptanmıştır. Eğitim düzeyi ve yaş açısından ise örgütsel bağlılık, iş tatmini ve yaşam tatmini açısından herhangi bir anlamlı farklılık bulunmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 1'in Devamı

Çalışma yılı	(Şahin, 2014)
Çalışılan grup	Rehabilitasyon merkezlerinde tedavi gören ve aynı zamanda farklı spor dallarında sporcu olan 286 bedensel engelli kadın ve 344 bedensel engelli erkek olmak üzere 630 engelli birey katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışma egzersiz/spora katılım sağlayan ve sedanter engelli bireylerin öfke düzeyleri ve öfkeyi ifade tarzlarının bazı demografik özellikleri bakımından araştırılması amacı ile yapılmıştır.
Sonuç	Bu çalışmanın sonucunda; cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmazken yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, engel nedeni, engel türü, engellilik düzeyi, yardımcı alet- ekipman kullanımı, gelir düzeyi, meslek ve spor yapma durumu değişkenleri açısından $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bulgular elde edilmiştir. Egzersiz uygulamaları yapan engelli bireylerin egzersiz uygulamaları yapmayan bireylere oranla sürekli öfke düzeylerinin daha düşük olduğu ve kontrol altına alınmış öfke düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.
Çalışma yılı	(Polat, 2015)
Çalışılan grup	18 ampute futbol, 12 tekerlekli sandalye basketbol takımı sporcusu
Veri toplama aracı	Gözlem ve anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışma bedensel engelli sporcuların sakatlanma türleri, nedenleri ve tedavi süreçleri gibi faktörlerin araştırılması amacıyla yapılmıştır.
Sonuç	Ampute futbol ve tekerlekli sandalye basketbol takımında yer alan sporcuların yaşadığı sakatlık tiplerinin ve bölgelerinin çoğunlukla üst ekstremité bölgelerinde yaşandığı, bunun nedeninin ise uğraştıkları branş gereği kullanılan vücudun bölümleri ve kullanılan araç ve gereçlerden kaynaklandığı söylenebilir.
Çalışma yılı	(Uslu, 2016)
Çalışılan grup	20 bedensel engelli yüzücü
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçümler ve fizyolojik testler
Çalışmanın içeriği	Yaş aralığı 10-20 yaş olan bedensel engelli sporcu bireylerin açık ve kapalı alanlarda yapılan fiziksel aktivitelere katılmalarının motor beceriler üzerinde ne gibi etkiler oluşturduğu incelenmiştir.
Sonuç	Yapılan çalışmanın sonunda kara egzersiz çalışmalarının, bedensel engel durumu bulunan yüzücülerin motor becerilerinin gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 1'in Devamı

Çalışma yılı	(Şahin, 2016)
Çalışılan grup	Bedensel Engelliler Spor Federasyonu'na bağlı sporcu olan ve olmayan 199 katılımcı araştırmada yer almıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bedensel engellilerin sosyal istenirlik düzeyleri ve özgüven düzeylerinin ne olduğu, kişisel özelliklere göre anlamlı farklarının olup olmadığı test edilmiştir. Son olarak bedensel engellilerin özgüven ve sosyal istenirlikleri arasındaki ilişki durumu incelenmiştir.
Sonuç	Araştırma sonucunda katılımcıların özgüven ve sosyal istenirlik düzeylerinin yüksek olduğu, sporcu olmayan erkek engellilerin kadın engellilere nispeten sosyal istenirliklerinin daha yüksek olduğu, sporcu olmayan engelli maaşı alanların maaş almayan engellilere nispeten sosyal istenirliklerinin daha yüksek olduğu, 15-19 yaş arasındaki bedensel engelli sporcuların daha ileriki yaş gruplarına nispeten sosyal istenirlik düzeyleri ve özgüven düzeyleri daha düşük olduğu görülmüştür. Yine büyükşehirde ve şehirde oturan sporcu olmayan bedensel engellilerin sosyal istenirlik düzeylerinin köyde oturanlara nispeten daha yüksek olduğu, sosyal faaliyetlere katılan sporcu olmayan bedensel engellilerin özgüven düzeylerinin sosyal faaliyetlere katılmayanlara nispeten daha yüksek olduğu sonuçları ortaya konmuştur
Çalışma yılı	(Şentürk, 2017)
Çalışılan grup	13-18 yaş ampute sporcularından 11 erkek 9 kadın olmak üzere 20 katılımcı çalışmada yer almıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	13-18 yaş arası ampute sporcularının yaşam kaliteleri ve serbest zaman alışkanlıkları araştırılmıştır.
Sonuç	Ampute sporcularının, yaşam kalitelerinin ve serbest zaman alışkanlıklarının istenilen düzeyde olmadıkları ve sosyal hayatta zorluklar yaşadıkları bildirilmiştir.
Çalışma yılı	(Tunca, 2017)
Çalışılan grup	Çalışma grubu milli düzeydeki 28 erkek ve 9 kadın olmak üzere 37 bedensel engelli bilek güreşi sporcusundan oluşmaktadır.
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçümler ve fizyolojik testler
Çalışmanın içeriği	Milli düzeydeki bedensel engelli bilek güreşi sporcusu olan 37 sporcunun bazı antropometrik özelliklerinin el kavrama kuvveti arasındaki ilişki saptanmaya çalışılmıştır.
Sonuç	Bedensel engelli erkek sporcuların her iki kol için de el kavrama kuvvetinin ön kol çevre genişliği ile pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca bedensel engelli erkek sporcuların sol el parmak uzunluğunun el kavrama kuvveti arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirtilmiştir.

Tablo 1'in Devamı

Çalışma yılı	(Uyar, 2018)
Çalışılan grup	18-43 yaş aralığında bedensel engelli spor branşlarında faal olan toplam 20 sporcudan oluşmaktadır.
Veri toplama aracı	Görüşme yöntemi
Çalışmanın içeriği	Araştırmada bedensel engelli sporcuların dopinge ilişkin olan bakış açıları incelenmiştir.
Sonuç	Katılımcılar doping kullanımı ile ilgili olarak haksızlık, haksız rekabet ve kazanç, acizlik göstergesi gibi tanımlamaları sıklıkla dile getirmişlerdir. Sporda etik kavramı ile çelişen doping kavramının, yarışmalar esnasında eşitsizliğe neden olduğu, etik açıdan bir sorun olduğu, yaptıkları spor branşında temiz spor yaparak emek veren sporcuların çabalarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Çalışma yılı	(Kaplan, 2018)
Çalışılan grup	Bedensel Engelliler Yüzme Türkiye Şampiyonası'na katılan sporcular arasından 127 bedensel engelli sporcu katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bedensel Engelliler Yüzme Türkiye Şampiyonası'na katılan sporcuların çeşitli değişkenler açısından kaygı düzeyleri araştırılmıştır.
Sonuç	Araştırmaya katılan bedensel engelli bireylerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyleri, eğitim durumları ve spor yaşları bakımından istatistiksel açıdan bir fark bulunmamıştır.
Çalışma yılı	(Ferber, 2018)
Çalışılan grup	Bedensel engelli çocuğa sahip 20 anne ve sağlıklı çocuğa sahip 20 anne olmak üzere 22-60 yaş aralığında 40 anne katılmıştır.
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçüm
Çalışmanın içeriği	Bu araştırmada bedensel engelli çocuğu olan annelerin omurgaları skolyoz ve kifoz açısından incelenmiştir.
Sonuç	Çalışmanın sonucunda bedensel engelli çocuklara sahip annelerin omurgalarının skolyoz ve kifoz bakımından incelenmesinin ardından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
Çalışma yılı	(Yıldız, 2019)
Çalışılan grup	Çalışmada, aktif olarak spor yapan bedensel engelli 30 birey, herhangi bir engeli olmayan sporcu 30 birey, bedensel engelli sedanter 30 birey ve herhangi bir engeli olmayan sedanter 30 birey gönüllü olarak katılmıştır.
Veri toplama aracı	Fiziksel ölçümler
Çalışmanın içeriği	Spor yapan ve yapamayan bedensel engelli bireylerin dirsek eklemi propriyosepsiyon ölçümleri karşılaştırılmıştır.
Sonuç	Bedensel engelli bireylerde dirsek eklemi propriyosepsiyon düzeyinin hedef açılarda en iyi olduğu görülmüştür. Bedensel engelli sedanterlerde dirsek eklemi propriyosepsiyon düzeyi diğer gruplara kıyasla en kötü olduğu görülmüştür. Spor aktivitelerinin düzenli yapılması halinde propriyosepsiyon düzeyinde gelişme görülebilir.

Tablo 1'in Devamı

Çalışma yılı	(Yavuz, 2019)
Çalışılan grup	Badminton, oturarak voleybol, masa tenisi, tekerlekli sandalye eskrim, tekerlekli sandalye basketbol sporcularından 94 erkek 17 kadın olmak üzere 111 bedensel engelli katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Çalışmanın içeriği bedensel engelli sporcu bireylerin bilişsel esneklik düzeyleri ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini kapsamaktadır.
Sonuç	Araştırmanın sonucunda bazı demografik özelliklerin bedensel engelli sporcu bireylerinin bilişsel esneklik düzeyleri ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisinin olmadığı fakat milli sporcu olma durumunun etkili değişken olduğu tespit edilmiştir.
Çalışma yılı	(Ekinci, 2019)
Çalışılan grup	Aydın, Denizli, Konya, Antalya illerinde ikamet eden 18-40 yaş arası egzersiz yapan ve yapmayan 282 bedensel engelli birey katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bedensel engelli bireylerin serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma düzeyleri ve özgürlük düzeyleri farklı değişken durumlarına göre incelenmiştir.
Sonuç	Bedensel engelli bireylerin serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma düzeyleri ve özgürlük düzeyleri farklı değişken durumlarına göre farklılıklar olduğu saptanmıştır.
Çalışma yılı	(Özay, 2019)
Çalışılan grup	Pendik Ampute Futbol Takımı, Tuzla Belediyesi Spor Kulübü, İstanbul Özürlüler Spor Kulübü, Beşiktaş Spor Kulübü'ndeki bedensel engelli 18 yaş üstü 32 sporcudur
Veri toplama aracı	Görüşme yöntemi
Çalışmanın içeriği	Bu çalışmada bedensel engelli sporcuların toplumsal hayata katılımında sporun etkisinin araştırılması hedeflenmiştir.
Sonuç	Profesyonel engelli sporunun, gündelik yaşam faaliyetlerine katılmada, kişilerin beklenen toplumsal rollerini gerçekleştirmede, bireyin toplumsal hayata katılımında ve toplumsal kimlik yaratımında olumlu kazanımlar sağladığına dair katılımcı yaklaşımları gözlemlenmiştir.
Çalışma yılı	(Acıbunar, 2019)
Çalışılan grup	Bireysel sporlarda (Atıcılık, yüzme, tekerlekli sandalye masa tenisi) 67, takım sporlarında (tekerlekli sandalye basketbol, ampute futbol) 82 olmak üzere toplam 139 bedensel engelli sporcu
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu araştırmada farklı spor branşları ile uğraşan bedensel engelli sporcuların sosyal beceri düzeyleri incelenmiştir.
Sonuç	Bedensel engelli sporcularda sosyal beceri düzeyinin orta seviyede bulunduğu, sosyal beceri düzeyinin cinsiyet, gelir düzeyi, milli sporcu olma durumu değişkenlerine göre değerlendirildiğinde anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak araştırmaya dâhil edilen bedensel engelli sporcuların sosyal beceri düzeylerinin öğrenim durumu, spor dalı ve spor yapma yılı değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 1'in Devamı

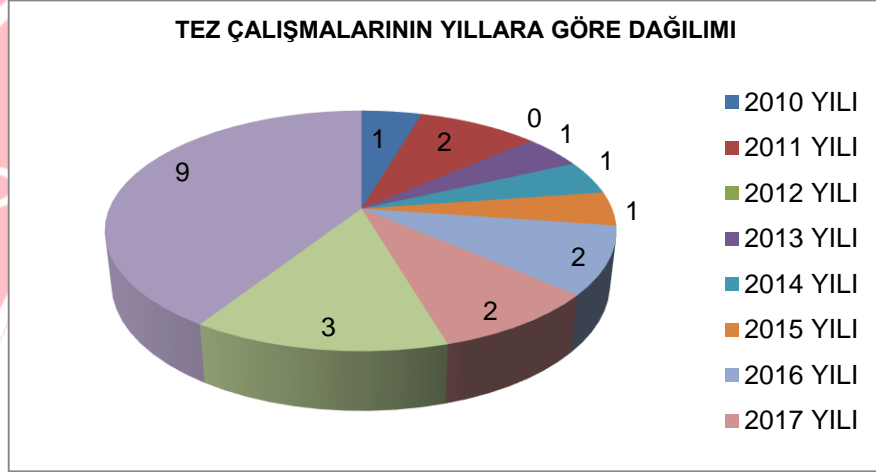
Çalışma yılı	(Kahvecioğlu, 2019)
Çalışılan grup	Tekerlekli Sandalye Basketbol liginde mücadele eden 110 bedensel engelli sporcu
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışmada Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonunca düzenlenen Tekerlekli Sandalye Basketbol liginde mücadele eden bedensel engelli sporcuların başkaları ile kıyaslandığında kendini hangi boyutta gördüğüne dair algıları değerlendirilmiştir.
Sonuç	Sporu düzenli olarak yapan bedensel engelli bireylerin spor yapmayan bedensel engelli bireylere oranla sosyalleşmede daha etkin oldukları saptanmıştır. Profesyonel veya amatör olarak sporla ilgilenen engelli bireyler (tekerlekli sandalye basketbolcuları) ile sadece izleyici olan (spor yapmayan) engelli bireyler arasında sosyalleşme düzeyleri açısından anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır.
Çalışma yılı	(Belli, 2019)
Çalışılan grup	Araştırmaya 4 öğretmen, 5 veli ve 5 engelli öğrenci katılmıştır.
Veri toplama aracı	Görüşme yöntemi
Çalışmanın içeriği	Aile, okul ve sosyal hayatlarında pasif oldukları düşünülen bazı bedensel engelli öğrencilerin çalışma kapsamında yüzme eğitimi verildikten sonra aile, okul ve sosyal hayatlarındaki değişimler gözlemlenmiştir.
Sonuç	Yüzme eğitiminin sonucunda bedensel engelli çocukların aile ve öğretmenleri ile görüşülerek çocuklar hakkında bilgiler alınmıştır. Bu bilgiler ışığında yüzme eğitiminin engelli çocukların sosyalleşmesi üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir.
Çalışma yılı	(Gülümseyen, 2019)
Çalışılan grup	Spor tesislerindeki çalışmalara katılan 04-16 yaşlardaki bedensel engelli çocuklara sahip 100 veli katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışmada, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Yüzme Havuzu hizmetinden yararlanan 04-16 yaşlardaki bedensel engelli çocuklara sahip 100 velinin memnuniyet düzeyleri değerlendirilmiştir.
Sonuç	Ebeveynlerin çocuklarının sahip olduğu engel türlerinin beklenti ve algılanan hizmet düzeyleri farklılık göstermiştir. Velilerin beklentilerinin yüzde 76,9'unun karşılanabildiği saptanmıştır.
Çalışma yılı	(Yılmaz, 2019)
Çalışılan grup	Çalışmaya atletizm branşından 35 sporcu, futbol branşından 96, tekerlekli basketbol branşından 68 sporcu olmak üzere 199 bedensel engelli sporcu katılmıştır.
Veri toplama aracı	Anket
Çalışmanın içeriği	Bu çalışmanın amacı bedensel engelli sporcuların spora katılım güdüsünü araştırmaktır.
Sonuç	Bedensel engelli sporcuların spora katılımında arkadaşlık güdüsünün aktif olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tek başına yaşayan engelli sporcuların sosyalleşebilmek için spor yapmayı tercih ettikleri saptanmıştır.

Çalışma Yılı

Bu çalışma kapsamında 22 teze ulaşılmıştır. Çalışmaya dahil edilme kriteri olan 2010-2019 yılları arasında elektronik ortamda yayınlanan tezlerin yıllara göre dağılımı şu şekildedir. 2010 yılında 1, 2011 yılında 2, 2012 yılında 0, 2013 yılında 1,

2014 yılında 1, 2015 yılında 1, 2016 yılında 2, 2017 yılında 2, 2018 yılında 3, 2019 yılında 9 çalışmaya yer verilmiştir (Grafik 1).

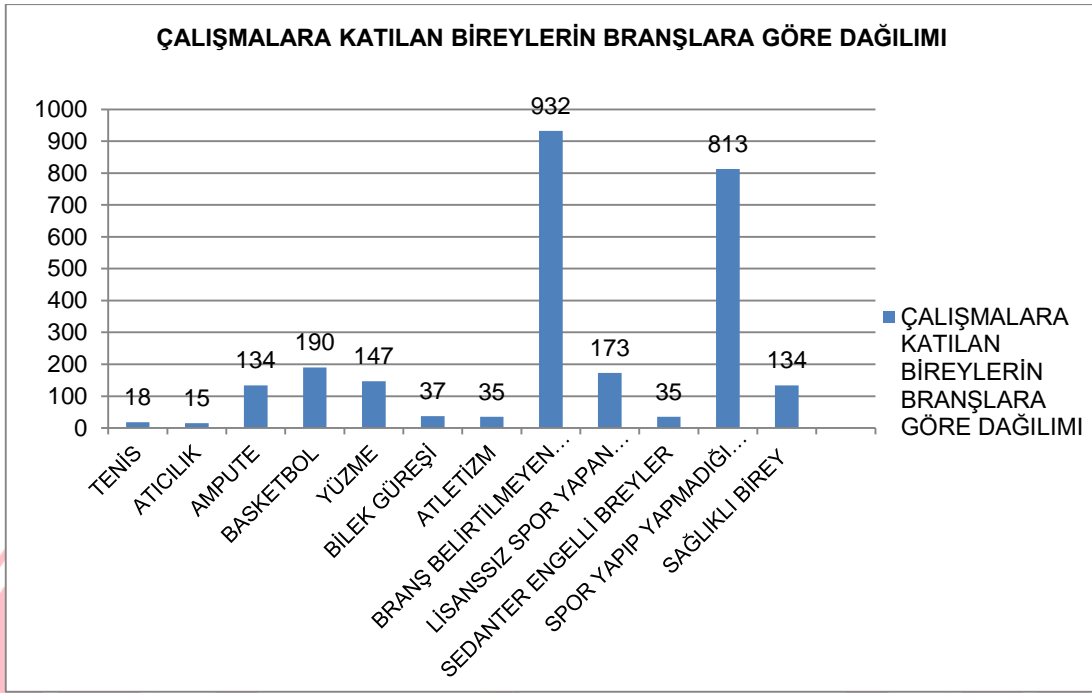
Grafik:1 Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Çalışılan Grup

2010-2019 yılları arasında Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarında; bedensel engelli masa tenisi sporcuları, ampute futbol sporcuları, tekerlekli sandalye basketbol sporcuları, atıcılık sporu ile ilgilenen bedensel engelli sporcular, farklı kurumlarda ve özel olarak çalışan ve aynı zamanda spor yapan bedensel engelli bireyler, rehabilitasyon merkezlerinde tedavi gören ve aynı zamanda farklı branşlarda spor kulüplerine katılan bedensel engelli bireyler, bedensel engelli yüzücüler, milli düzeydeki bilek güreşi bedensel engelli sporcular, bedensel engelli atletizm sporcuları, bedensel engelli sedanter bireyler, oturarak voleybol sporcuları, bedensel engelli badminton sporcuları,

bedensel engelli eskrim sporcuları, bedensel engelli sedanter öğrenciler, 04-16 yaş aralığında olan eğitilebilir ve öğretilebilir düzeydeki bedensel engelli çocuklar, bedensel engelli çocuğu olan anneler ve sağlıklı çocuğa sahip anneler, sağlıklı bireyler yer almıştır.

2010-2019 yılları arasında Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarında toplamda 2653 katılımcı ile çalışılmıştır. Branş dağılımı açısından incelendiğinde; tenis 18, atıcılık 15, ampute 134, tekerlekli sandalyeli basketbolcu 190, yüzme 147, bilek güreşi 37, atletizm 35, branş belirtilmeyen lisanslı sporcu 932, lisanssız spor yapan bedensel engelli 173, bedensel engelli sedanter bireyler 35, spor yapıp yapmadığı belirtilmeyen 813, sağlıklı birey 124 olarak saptanmıştır.

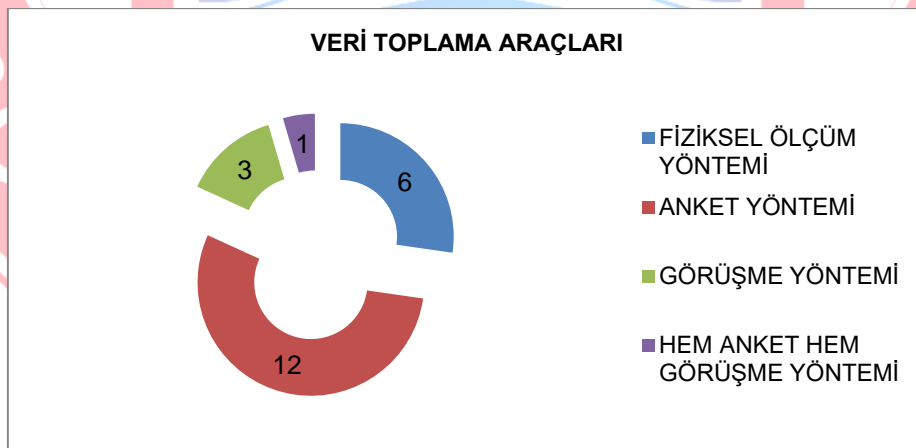

Grafik:2 Çalışmalara Katılan Bireylerin Branşlara Göre Dağılımı

Veri toplama aracı

Türkiye’de 2010-2019 yılları arasında spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans bitirme ve doktora bitirme tezi çalışmalarında veri toplama yöntemleri şu şekildedir; 6 tez çalışmasında veriler fiziksel ölçüm yöntemi ile toplanmıştır.

Anket yöntemi ile veri toplanan tez çalışma sayısı ise 12’dir. Görüşme yöntemi kullanılarak veri elde edilen çalışma sayısı 3 iken hem anket hem de görüşme yöntemi kullanılarak veri toplanan tez çalışması sayısı 1’dir (Grafik 3).

Grafik:3 Veri Toplama Araçları

Çalışmanın içeriği

2010-2019 yılları arasında Türkiye’de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarında ele alınan konular aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Bedensel engelli bireylerin fiziksel-fizyolojik profilleri fonksiyonel sınıflama ile ilişkilendirilmiştir.
- Bedensel engelli spor kulüplerinde hizmetkâr liderlik uygulamasının ne düzeyde gerçekleştirildiği ve bu uygulamanın sporcu tatmini üzerindeki etkisi araştırılmıştır.
- Atıcılık sporu yapan bedensel engelli bireyler ile atıcılık sporu yapan sağlıklı bireylerin oturma dengeleri karşılaştırılmıştır ve aynı zamanda bedensel engelli bireylerin engellilik düzeylerinin oturma dengeleri arasındaki ilişkisi araştırılmıştır.
- Bedensel engelli bireylerde yaşam tatmini, iş tatmini ve örgütsel bağlılık düzeyleri incelenmiştir.
- Sedanter olmayan ve sedanter olan engelli bireylerin öfke düzeyleri ve öfkeyi ifade tarzları bazı demografik özellikleri bakımından araştırılmıştır.
- Bedensel engelli sporcuların sakatlanma türleri, nedenleri ve tedavi süreçleri gibi faktörler araştırılmıştır.
- Yaş aralığı 10-20 yaş olan bedensel engelli sporcu bireylerin açık ve kapalı alanlarda yapılan fiziksel aktivitelere katılmasının motor beceriler üzerinde ne gibi etkiler oluşturduğu incelenmiştir.
- Milli düzeydeki bazı bedensel engelli bilek güreşi sporcularının bazı antropometrik özelliklerinin el kavrama kuvveti arasındaki ilişkisi araştırılmıştır.
- Bedensel engellilerin sosyal istenirlik düzeyleri ve özgüven düzeylerinin ne olduğu ve özgüven ve sosyal istenirlikleri arasındaki ilişki durumu incelenmiştir.
- Bedensel engelli sporcuların dopinge ilişkin olan bakış açıları incelenmiştir.
- Spor yapan ve yapamayan bedensel engelli bireylerin dirsek eklemi propriyosepsiyon ölçümleri karşılaştırılmıştır.
- Bedensel engelli sporcu bireylerin bilişsel esneklik düzeyleri ve psikolojik sağlık düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmiştir.
- Bedensel engelli bireylerin serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma düzeyleri ve özgürlük düzeyleri farklı değişken durumlara göre incelenmiştir.
- Bedensel engelli sporcuların toplumsal hayata katılımında sporun etkisi araştırılmıştır.
- Farklı spor branşları ile uğraşan bedensel engelli sporcuların sosyal beceri düzeyleri incelenmiştir.
- Tekerlekli Sandalye Basketbol liginde mücadele eden bedensel engelli sporcuların başkaları ile kıyaslandığında kendini hangi boyutta gördüğüne dair algıları değerlendirilmiştir.
- Aile, okul ve sosyal hayatlarında pasif oldukları düşünülen bazı

- bedensel engelli öğrencilerin çalışma kapsamında yüzme eğitimi verildikten sonra aile, okul ve sosyal hayatlarındaki değişimleri gözlemlenmiştir.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yüzme Havuzu hizmetinden yararlanan 04-16 yaşlardaki bedensel engelli çocuklara sahip 100 velinin memnuniyet düzeyleri değerlendirilmiştir.
  - Bedensel Engelliler Yüzme Türkiye Şampiyonası'na katılan sporcuların çeşitli değişkenler açısından kaygı düzeyleri araştırılmıştır.
  - Bedensel engelli çocuğu olan annelerin omurgaları skolyoz ve kifoza açısından incelenmiştir.
  - Bedensel engelli sporcuların spora katılım güdüsü araştırılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

2010-2019 yılları arasında Türkiye'de spor bilimi alanında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının detaylı incelenmesinin ardından elde edilen verilere dayanarak; son dokuz yılda bedensel engelli bireylere yönelik yapılan ve elektronik ortamda yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının sayısının 22 olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda 2019 yılında işitme engelli bireylere yönelik yapılan bir çalışmada on yıl içerisinde 29 tezin yazıldığı ve bu sayının yetersiz olduğu bildirilmiştir (Yılmaz, 2019). Nişli ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada engellilerde beden eğitimi ve spor alanında yapılan çalışmaların engel grupları açısından değerlendirildiğinde zihin engelliler, Down sendromlular, işitme engelliler ve Asperger sendromlular ile çalışıldığını, ancak görme engelliler ve ortopedik engelliler ile ilgili çalışmalara rastlanılmadığını bildirmişlerdir. Aynı zamanda tüm engel türleri ile ilgili çalışmaların daha çok yapılması gerektiğini bildirmişlerdir (Nişli, 2019).

Bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları

branş dağılımı açısından incelendiğinde bir çok farklı branştan çok sayıda katılımın olduğu saptanmıştır. Birçok farklı branştan bedensel engelli sporcuların katılımı ile ilgili çalışmaların tamamlanmış olması sporun bedensel engelli bireylerin sosyal yaşantıları üzerindeki olumlu etkisi ile ilişkilendirilebilir. McMahon yaptığı bir çalışmada rekraktif etkinliklerin, engelli bireylerin çevre ve toplum ile kaynaşmayı ve bütünleşmeyi, insanlar arasında arkadaşlık kurabilmeyi, kendine güvenin artmasını ve sosyalleşmenin gerçekleşmesini kolaylaştırdığını belirtmiştir (McMahon, 1998).

Beden eğitimi ve spor alanında yapılan bedensel engellilere yönelik çalışmalarda aranan kriterler dahilinde veri toplama yöntemleri arasında en yaygın kullanılan yöntemin anket ile veri toplama yöntemi olduğu saptanmıştır. İleriki dönemlerde bedensel engelli sporcuların fiziksel uygunlukları ile ilgili çalışmaların artırılması, ön test ve son test yöntemi kullanılarak araştırmalara yer verilmesi bedensel engelli sporcuların sportif performanslarının gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Bedensel engelli bireylere yönelik yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarında daha çok psikolojik ve sosyolojik faktörler üzerinden durulduğu

tespit edilmiştir (Özmutlu, 2011; Kaya, 2013; Şahin, 2014; Şentürk, 2017; Şahin, 2016; Uyar, 2018; Yavuz, 2019; Ekinci, 2019; Özay, 2019; Acıbunar, 2019; Kahvecioğlu, 2019; Belli, 2019; Gülümseyen, 2019; Kaplan, 2018; Yılmaz, 2019). Bedensel engelli sporcuların sportif performanslarının iyileştirilmesi, yeni

antrenman modellerinin oluşturulması, engelli sporcuların müsabaka esnasında mücadele performanslarına olumlu yansiyacaktır. Böylece sedanter engelli bireylerin ve engelli çocuk sahibi ebeveynlerin spordaki gelişmeleri gördükçe spora ilgi duymaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

1. Acıbunar, O. (2019). Farklı Spor Branşlarındaki Bedensel Engelli Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.
2. Akyüz, F.A. (2010). Bedensel Engelli Atıcılarda Gövde Stabilizasyonuna Etki Eden Faktörlerin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Spor Fizyoterapistliği Programı.
3. Altun, B., Bayramlar, K., Kayıhan, G., Ergun, N. (2011). Bedensel Engellilerin Sportif Aktivitelere Katılımının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*;13:161-164.
4. Belli, Ş. (2019). Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Eğitimlerinin Okullarındaki Sosyalleşme Sürecine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
5. Ekinci, Ü. (2019). Bedensel Engelli Bireylerin Katıldıkları Serbest Zaman Etkinliklerinden Tatmin Olma Ve Algılanan Özgürlük Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Rekreasyon Ana Bilim Dalı.
6. Esatbeyoğlu, F., Karahan, B.G. (2014). Engelli Bireylerin Fiziksel Aktiviteye Katılımlarının Önündeki Engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*; 25(2):43-55.
7. Fergar, D. (2018). Bedensel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Skolyoz Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
8. Gülümseyen, A. (2019). Bedensel Engelli Bireylere Sunulan Yüzme Faaliyetlerinde Hizmet Kalitesinin Belirlenmesi; Spor İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Spor Yönetimi Bilim Dalı.
9. Gürsel, F. Ve Koruç, Z. (2004). Hedef Belirlenen Engelli Olan Ve Olmayan Öğrencilerde Antrenmanın Performans Ve Duygusal Durumlar Üzerine Etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*;15(3):137-154.
10. İlhan, E. L. (2010). Hareketsiz Yaşamlar Kültürü Ve Beraberinde Getirdikleri. *Milli Produktivite Merkezi Verimlilik Dergisi*, 3,195-210.
11. Kahvecioğlu, S. (2019). Tekerlekli Sandalye Basketbolu Oynayan Bedensel Engellilerin Sosyalleşmesinde Sporun Rolü Ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
12. Kaplan, H. (2018). Yüzme Türkiye Şampiyonasına Katılan Bedensel Engelli Sporcuların Kaygı Düzeylerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
13. Kaya, B. (2011). Bedensel Engelliler Masa Tenisi Oyuncularının Fiziksel-Fizyolojik Profillerinin Fonksiyonel Sınıflama İle İlişkilendirilmesi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
14. Kaya, E. (2013). Çalışan Bedensel Engelli Bireylerin Yaşam Tatmini Örgütsel Bağlılık Ve İş Tatmini Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı.
15. Kırımoğlu, H., Filizoğlu-Çokluk, G., İlhan, E. L., Öz, A. Ş. (2016). The Effect Of Physical Education And Sports Program On The Positive Growth And Coping Strategies Of The Adolescent With Mental Retardation. *Shs Web Of Conferences*, 26(4), 1086-1092. Doi: 10.1051/Shscnf/20162601086.
16. Mcmahon, Dj. (1998). Social Acceptance Of Children With Developmental Handicaps In Integrated Daycamps, Canada: *University Of Toronto*.
17. Nişli, M. Y., Acar, Z.A., Öz-Nişli, E. (2019). Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Çalışmalarının Çeşitli Kriterler Açısından Gözden Geçirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 587-603.
18. Özay, F.H. (2019). Bedensel Engelli Sporcuların Toplumsal Hayata Katılımında Sporun Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
19. Özmutlu, İ. (2011). Bedensel Engelli Sporcularda Antrenörlerin Hizmetkâr Liderlik Davranışlarının Sporcu Tatmini İle İlişkisi. Doktora Tezi. Gazi

- Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı.
20. Özyürek, M. (1998). Bedensel Yetersizliği Olanlar, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.
21. Polat, G. (2015). Bedensel Engelli Sporcularda Oluşan Spor Sakatlıkları Ve Rehabilitasyon Sürecinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
22. Şahin, A. (2014). Spor Yapan Ve Yapmayan Bedensel Engelli Bireylerin Öfke İfade Tarzlarının Araştırılması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
23. Şahin, A. (2015). Engellilerde Sosyal Gelişim Yetersizlikleri: Sosyalleşme Sürecinde Sporun Faydaları. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 20-28.
24. Şahin, E. (2016). Sporcu Ve Sporcu Olmayan Bedensel Engelli Bireylerin Özgüven Ve Sosyal İstenirlik Durumlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
25. Şentürk, U. (2017). Bedensel Engelli 13-18 Yaş Amputelerin Yaşam Kalitelerinin Ve Serbest Zaman Alışkanlıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Antrenörlük Eğitim Anabilim Dalı Hareket Ve Antrenman Bilim Dalı.
26. Tunca, S. A. (2017). Bedensel Engelli Bilek Güreşçilerinde El Kavrama Kuvveti İle Kol Antropometrik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Antrenman Ve Hareket Bilimleri Programı.
27. Uslu, A. (2016). 10-20 Yaş Arası Eğitilebilir Ve Öğretilbilir Durumdaki Bedensel Engelli Bayan Ve Erkek Sporcuların Açık Ve Kapalı Alan Etkinliklerinde Yürütülen Spor Eğitiminin Motor Becerileri Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı. Hareket Ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı.
28. Uyar, H. (2018). Bedensel Engelli Sporcuların Doping Kullanımına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Spor Bilimleri Anabilim Dalı.
29. Yavuz, S. (2019). Bedensel Engelli Sporcuların Psikolojik Sağlık Ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
30. Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
31. Yıldız, M. (2019). Spor Yapan Ve Yapmayan Bedensel Engelli Bireylerde Dirsek Eklemi Propriyosepsiyon Ölçümünün Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.
32. Yılmaz, A. (2019). Türkiye’de Spor Bilimi Alanında İşitme Engelli Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi (2008-2018). *Sportmetre*, 17(3), 58-66. Doi: 10.33689/Sportmetre.551889
33. Yılmaz, A., Karakaş, G., Baba-Kaya, H., Kaçay, Z. (2017). The Effects Of Sportive Exercises On Physical Fitness Of Children With Specific Learning Disability. *Acta Kinesiologica*, 11(1), 88–93.4.
34. Yılmaz, A., Soyer, F. (2018). Effect Of Physical Education And Play Applications On School Social Behaviors Of Mild Level Intellectually Disabled Children. *Education Sciences*, 8(2), 1–8.
35. Yılmaz, A., Şentürk, U., Ramazanoğlu, F. (2014). Bedensel Engellilerde Spor Konulu Araştırmaların İçerik Analizi. *Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 9(1-2):13064371.
36. Yılmaz, D. (2019). Bedensel Engellilerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Spor Yapma Tercihlerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.

Emrah ÖZER¹

Mehmet GÜL²

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA TANZİMAT'TAN II. MEŞRUTİYET'E SPORDA BATILILAŞMA HAREKETLERİ

ÖZ

Bu araştırma, Türk toplumunda bir çok alanda olduğu gibi sporda batılılaşma yönünde çalışmaların başladığı Tanzimat Dönemi'nden II. Meşrutiyet'in ilanına kadarki süreçte Osmanlı İmparatorluğu'nda görülen sporda batılılaşma hareketlerinin incelenmesini amaçlamış ve tarama modeline dayalı bir literatür araştırması yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı anayasal bir gelişim olup batılılaşma sürecinin de başlangıcıdır. Tanzimat Dönemi'nin getirisi olarak kültür, eğitim ve sporda alanında değişimler meydana gelmiştir. Tanzimat ile geleneksel spor dallarının yerine, azınlıklar aracılığı ile Osmanlı toplumunun yeni tanıştığı spor dalları uygulanmaya başlamıştır. Tanzimat Dönemi'nin sonuna doğru sporda batılılaşmanın temellerini oluşturan cimnastik, ilk olarak askeri okullara ve daha sonra eğitim sisteminin içine dahil edildiği görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde batılı spor dallarının etki alanının artmasının sebeplerinden birisi olan kulüpleşme ve ilk olimpiyatlara katılım yine bu dönemde yer almaktadır. 1906-1908 yıllarında yapılan olimpiyat oyunlarına Osmanlı halkından sporcular katıldığına ilişkin belgelerin bulunduğu ifade edilmektedir. Tanzimat Dönemi'nde okullarda cimnastik derslerinin verilmesi, azınlıkların sporsal faaliyetlere aktif katılımı ve kulüpleşme çalışmaları günümüz Türk spor çeşitliliğinin oluşmasını sağlamıştır.

Geliş Tarihi : 22.03.2020

Kabul Tarihi : 17.04.2020

Anahtar Kelimeler: Tanzimat Dönemi, II. Meşrutiyet, Spor, Batılılaşma Hareketleri

WESTERNIZATION MOVEMENTS IN SPORTS FROM TANZİMAT REFORM ERA TO THE SECOND CONSTITUTIONAL PERIOD IN OTTOMAN EMPIRE

ABSTRACT

This research, as in many fields in Turkish society, started in the direction of westernization movement in sports from the Tanzimat Period in the process until the declaration of the II. Constitutional Period, it aimed to examine the westernization movements in the sport seen in the Ottoman Empire. A literature search based on the scanning model has been carried out. The Edict of Tanzimat in the Ottoman State is a constitutional development and is the beginning of the westernization process. As a result of the Tanzimat Period, changes occurred in the field of culture, education and sports. Traditional sports branches have been introduced instead of sports branches that were introduced to the Ottoman society through minorities since Tanzimat Period. Gymnastics, which forms the basis of westernization in sports towards the end of the Tanzimat Period, appears to have been included in military schools first and then in the education system. Clubization and participation in the first Olympics, which is one of the reasons for the increase of influence of western sports branches in the Ottoman State, are also included in this period. It is stated that there were documents showing that athletes from the Ottoman people participated in the Olympic Games held in 1906-1908. In the Tanzimat Period, giving gymnastics lessons in schools, actively participating in minorities in sports activities, and clubbing efforts have led to the diversity of Turkish sports today.

Keywords: Tanzimat Reform Era, II. Constitutional Period, Sport, Westernization Movements

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

Türk toplumunda spora her zaman gereken değer verilmiş ve Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren güreş, binicilik, ok atma gibi spor faaliyetleri her zaman yer almıştır. Osmanlı Devleti'nde spor ilk olarak talim anlayışı ile ilerlemiş daha sonraları ise spor tekkeleri aracılığı ile ilerlemesini sürdürmüştür. Spor tekkelerinde ata sporumuz güreşin yanı sıra cirit, güreş, binicilik, okçuluk gibi spor dallarına da gereken önem verilmiştir. Tanzimat Dönemi'nin başlaması ile her alanda kendini gösteren batılılaşma hareketleri kulüpleşmeye doğru yol almıştır.

1869 yılında Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi'nin yayımlanması ile okullarda eğitim sistemine dahil edilen cimmastik dersleri Osmanlı Devleti'nde spor adına önemli bir gelişmedir. Geleneksel spor yapısından batılı spor dallarına geçişte okulların büyük bir önemi olmuştur. Özellikle Mekteb-i Sultani topluma yeni spor dallarını tanıtmış ve yetiştirdiği öğrenciler de toplumun spor temellerini atmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Sporda, eğitimde, anayasal süreçte ve birçok alanda değişim başlamış ve etkisini bugüne kadar sürdürmüştür.

Tanzimat Dönemin Genel Bakış

Padişah II. Mahmut'un vefatından sonra padişah Abdülmecit tahta çıkmış ve Tanzimat Fermanı'nı ilan etmiştir. Tanzimat Devrini açan Ferman 3 Kasım 1839 toplumun fertlerine mülkiyet emniyeti, bireysel hakların korunması gibi yeni nitelikte kanunların çıkarılacağını vaat etmiştir. Tanzimat Fermanı aslında iç politikalarla ilgili olsa da dış etkenler sonucu ilan edilen bir fermanıdır. Avrupa ve Rusya'nın içişlerimize karışmasını

engellemek amacı ile Hristiyan ve Müslüman tebaaya eşit haklar verilmiştir (Çelen, 2018).

Tanzimat Fermanı'ndan sonra ilan edilen Islahat Fermanı ise azınlık haklarının genişletilmesi çerçevesindedir. Islahat Fermanı Kırım harbinden sonra imzalanacak olan Paris Anlaşmasından önce, Bâb-ı Âlî'de 28 Şubat 1856 tarihinde ilan edilmiştir (Çelen, 2018; Eryıldız, 2017).

Aslında birer anayasa özelliği taşıyan Tanzimat ve Islahat Fermanı ilerleyen zamanlarda oluşacak olan anayasacılık faaliyetinin başlangıç aşamalarını oluşturur. İlk anayasamız olarak tarihteki yerini alan Kanun-ı Esasi, 23 Aralık 1876 tarihinde düzenlenmiş ve ilk parlamentolu dönemi başlatmıştır (Yamaç, 2014; TBMMB, 2014).

Osmanlı Devleti'nin ilk parlamentosu olan Meclisi Umumi II. Abdülhamit'inde katıldığı törenle 19 Mart 1877 tarihinde açıldı. Mebusan Meclisi süreç içerisinde 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı meselesi ile uğraşmak zorunda kaldı. II. Abdülhamit Osmanlı -Rus savaşının ortaya koyduğu sonuçlar nedeniyle Kanun-ı Esasi'nin padişaha tanıdığı hakkı da kullanıp 13 Şubat 1878 Mebusan Meclisini kapatarak anayasayı askıya aldı (Kızılhan, 2006).

Kanun-ı Esasi'nin tekrardan yürürlüğe alınmasıyla 23 Temmuz 1908'de İkinci Meşrutiyet Dönemi olarak adlandırılan dönem başlamıştır (Yedek, 2017; Dağlar, 2008).

Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Askeri ve Sivil Okullarda Spor Faaliyetleri

Tanzimat Dönemi Osmanlı Devleti'nde birçok alanda değişimin meydana geldiği zamandır. Bu döneme hakim olan düşünce ise Osmanlılık anlayışıdır ve bu anlayış kendisini her alanda hissettirmiştir. Eğitim alanında yapılan köklü değişikliğin temel nedenlerinden birisi Osmanlılık

anlayışdır. Bu düşünce azınlıkların eğitim alanındaki haklarının genişlemesine sebep olmuş ve eğitim alanında yapılan yenilikler bugünkü Milli Eğitim anlayışının temellerini oluşturmuştur (Demir, 2010; Bayazit & Boz, 2017).Tanzimat Fermanı'nın ilanından itibaren eğitimin; ilk otuz yılı tamamen sistemsiz geçmiştir. Eğitim sistemi iki ayrı merkezden yönetilmektedir ve bu otuz yıllık süre içerisinde istenilen okullaşma oranına ulaşamamış, asıl okullaşma 1860'lı yıllarda başlamıştır. Tanzimat Dönemi devlet adamları eğitim alanındaki eksikliği fark etmiş ve eğitim alanında kendi döneminin üstünde yeni yasal düzenlemeler çıkarmıştır (Yanar, 1996).

Osmanlı Devleti 1869 yılında medrese anlayışından vazgeçmiş yeni bir eğitim sistemine geçiş yapmıştır ve bu alanda en büyük yenilik ise Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin yayınlanmasıdır. Bu nizamname sonrası artık eğitim devletin meselesi haline almıştır. Yapılan bu yenilikler cimnastik dersine katkı sağlamış ve devlet okullarının bazılarında ise cimnastik dersi verilmiştir (Dever & İslam, 2015).

Tanzimat Fermanı gerçek manada anayasal ve hukuki alanda batılılaşmanın ve yenileşmenin başlangıcıdır. Bu dönem askeri alanda yenileşmeyi zorunlu kılıyordu. Beden terbiyesi Modern olarak ilk kez askeri okullarda uygulanmıştır. 1860'lı yıllardan başlayarak, basit fiziki hareketler ve yanında mücadele spor dallarının eğitimi, askeri okulların ders programlarına yer almıştır. Mekteb-i Harbiye'deki cimnastik faaliyetleri Riyazat-ı Bedeniye olarak ders programında yer almış ve spor kavramı da bu dönemde gelişmeye başlamıştır (Akın,2004; Çelik & Bulgu, 2010; Koçak, Turan & Şahan, 2018).

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile birlikte rüştiyelerin tamamında cimnastik dersleri zorunlu olmuştur. Cimnastik dersi

vücuttaki kusurları düzeltmek ve sağlıklı bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bu dönemde Osmanlı'da Spor anlayışı beden eğitimi ile anılmış ve beden eğitimi ise Avrupa'dan ithal edilen Jahn Amoros cimnastikleri ile özdeşleşmişti. Bu okulların öncüsü olarak birçok yeni spor dalının ilk uygulayıcısı olan Mekteb-i Sultani gösterilir (Akın, 2004; Fişek, 1985; Bayazit & Boz, 2017).

1868'de açılan Mekteb-i Sultani'de Fransız Beden Eğitimi öğretmeni Curel'in okulların dışında ilk olarak cimnastik dersleri vermeye başlanmış ve Curel'in ardından Moiroux, Martinetti, Stangali, Ali Faik Bey gibi isimlerde Mekteb-i Sultani'de Beden Eğitimi öğretmenliği yapmışlardır (Atabeyoğlu, 1985; Tekil, 1985).

Mekteb-i Sultani'yenin ilk Türk Beden Eğitimi öğretmeni Ali Faik Üstün Bey'dir. Göreve başladığı 1879 yılından itibaren görevinde 42 yıl kalmış ve çok sayıda sporcu yetiştirmiştir. Türkiye'nin ilk idmancısı kabul edilen Faik Bey, kuvvetli, olağanüstü yetenekli bir sporcudur. Cimnastikte de "Faik Bey Ekolü" olarak adlandırılan yeni bir ekol oluşturmuştur. Ayrıca 1899 yılında modern Türk sporuna yönelmede yazılan ilk kitap olan "Jimnastik yahut Riyazat-ı Bedenniye" ismiyle kitabını yayımladı. Faik Bey okullarda yaptığı çalışmaların yanında Beyoğlu'ndaki kendisine ait cimnastik salonunda birçok Türk gencinin yetişmesine yardımcı oldu. Faik Bey Mekteb-i Sultani'de birçok öğrenci yetiştirdi bunlardan bazıları; Selim Sırrı, Aleko Mulos Efendiler (Mengütay, 1992; Kahraman, 1995).

Mekteb-i Sultani'de cimnastik derslerinin uygulanmasıyla beraber, eğitim sisteminde, beden terbiyesi dersleri sivil öğrencili okullarda ilk defa bu kadar önem görüyordu. Sene sonlarında öğrenciler derste öğrendikleri hünerleri halka açık gösterilerle sergiliyorlardı. Halk modern

sporlarla buluşturuluyor elit kesimlerden de ilgi görüyordu. Bu gösteriler aracılığı ile azınlıklar haricinde Müslüman öğrencilerin de beden terbiyesi dersine ilgisi artıyordu (Akın, 2004).

Modern spor dallarında bu ilginin artmasına rağmen Avrupalı spor eğitimcilerinin ülkeye soktuğu beden eğitiminin dışında geleneksel sporlarımız geliştirecek herhangi bir faaliyet görülmemiştir (Çelik & Bulgu, 2010).

Osmanlı Devleti'nde okullarda uygulanan beden eğitimi dersleri cimnastik, yüzme, atletizm, bisiklet, kürek, grekoromen güreş gibi branşların temellerinin oluşmasına ve açık alanlarda yapılan faaliyetlerin ise kitleler üzerinde olumlu hava bırakması sonucu futbol gibi branşların tanınmasına sebep olmuştur (Fişek, 1985).

Osmanlı Devleti'nde Kulüpleşme

Osmanlı Devleti sporu atalarında olduğu gibi talim anlayışı ile yaşatmış ve bu kapsamda teşkilatlandırmıştır. Osmanlı Devleti'nde spor halka eğitim veren tekkelerde bir ders niteliğinde değil talim anlayışı olarak verilir. Osmanlı Devleti'nde tasavvufun merkezi olan tekkeler birçok sosyal alan, din, felsefe ve spor alanlarında halka hizmet veren ve yetiştiren eğitim kurumuydu. Bazı tekkeler ise spor tekkesi olarak teşkilatlanmıştır. Spor tekkeleri haline gelen tekkelerde ilk sırayı ata sporumuz güreş tutmuş bunu okçuluk, binicilik, gürz gibi spor dalları takip etmiştir (Kolay, 2017).

Osmanlı Devleti'nde yapısal olarak günümüz kulüplerinden daha gelişmiş yanları vardı. Şuanki kulüplerde oluşan sosyal yapılarının temelleri Osmanlı Devleti'nde uygulanmıştır. Tekkeler devlet destekleri ile açılmış ve vakıf anlayışı ile yürütülmüştür. Osmanlı devletinde açılan tekkeler modern ve ileri seviyede olduğu görülmektedir (İmamoğlu, vd., 2018).

Osmanlı Devleti'nde spor tekkeleri yapısı Tanzimat batıcılığı ile yerini kulüpleşmeye bırakmıştır. Dünyada 19. yy. başlarında yapılmaya başlayan modern sporlar belirli kurallar çerçevesinde yapılmaya ve kendini geliştirmeye başlamıştır. Türk toplumunda modern spor faaliyetleri batılı ülkelerden sonra 1800'ü yılların sonuna doğru kendisini göstermiştir (Atabeyoğlu, 1985).

Sultan Abdülaziz zamanında batılı anlamda spor yapmak için Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk kulüp, bir İngiliz olan Amiral Hobart'ın 1867'de kurduğu "Imperid Yachting and Boating Clup" adlı kulüptür (Kahraman, 1995; Çelik & Bulgu, 2010).

İzmir'de ilk olarak yabancılar tarafından 1894 yılında kurulan Bornova Rugby ve Futbol Kulübü Osmanlı'da tüzüğü ve resmi nizamnamesi olan ilk futbol takımıdır. Bornova'yı takiben Rumların Panionis, Pelops ve Apollon takımları ile Ermenilerin Apetyan ile Vartanyan takımları izlemiştir (Güneş, 2012).

İstanbul'da İngiliz ve Rumlar tarafından kurulan futbol kulüplerin asıl temelini "James La Fontaine ve Horace Armitage" tarafından temelleri atılmış ve İstanbul'un ilk futbol kulübü olarak Kadıköy Futbol Kulübü kurulmuştur. Daha sonraları ise Moda Futbol Kulübü, Elips, Imogen gibi takımlar takip etmiştir (Kuran & Hiçyılmaz, 2017).

Batılı sporların Osmanlı Devleti'ne girmesinde azınlıkların etkisi fazladır. İlkler azınlıklara ait olsa da zamanla Müslüman çocukları da spora yönelmeye ve sporda yer almaya başlamıştır (Canşen, 2015).

Birçok alanda batılılaşma olduğu gibi sporda da batılılaşma bu dönemde başlamış ve geleneksel spor teşkilatları yerini kulüpleşmeye bırakmış, ülkenin içinde bulunduğu sosyal durum göz önünde bulundurulduğunda misyoner

faaliyetlerinin de sporun çeşitlenmesine ve kulüpleşmeye etkisi olmuştur (Atabeyoğlu, 1985; Soyer, 2004).

1903 yılında kurulan “Beşiktaş Basiret Osmanlı Jimnastik Kulübü” (Beşiktaş) birden fazla kaynak tarafından ilk Türk spor kulübü olarak nitelendirilirken bu durum Fişek'e göre ise 1899'da kurulan Black Stockings takımı ilk Türk kulübü olarak kabul edilmektedir (Atabeyoğlu, 1985; Fişek, 1983).

II. Abdülhamit Dönemi Osmanlı vatandaşı olan sporcuların uluslararası müsabakalara ilk defa bu dönemde katılmaları, spor kulüplerinin bu dönemde kurulması, yaygınlaşması ve modern anlamda spor müsabakaları tertip edilmesi aslında II. Abdülhamit'in spora verdiği önemin bir göstergesidir. Beşiktaş Jimnastik Kulübü (1903), Galatasaray Kulübü (1905), Fenerbahçe Kulübü (1907) bu dönemde kurulmuştur. Osmanlıda bulunan varlıklı sınıf da faaliyetleri hızlandırmış ve yeni spor kulüplerinin kurulmasına yardımcı olmuştur. Bu dönemde kurulan kulüpler ise 19. yüzyılın başlarında kendi aralarında maçlar yapmaya başlamışlardır (Fişek, 1983).

Kurulan bu kulüpler müsabakalarını devamlı aynı bir-iki takım arasında yapıyor ve bu durumdan dolayı seyircinin ilgisi de oldukça az oluyordu. İngiltere'de geliştirilen futbol sporunun teknik kurallarını bilen fazla hakem olmamasından dolayı ve diğer olumsuzlukları da ortadan kaldırmak amacı ile 1903 yılında İstanbul Futbol Birliği kuruldu (Ekinci & Serarslan, 1997).

İstanbul Futbol Birliğine katılan ilk Türk takımı 1905-1906 sezonunda Galatasaray olurken, takiben 1908-1909 sezonunda da Fenerbahçe katılmıştır (Soyer, 2004).

Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Olimpiyatlar

23 Haziran 1884 yılında Fransız, Avrupalı ve Amerikalılardan oluşan Baron de Coubertin'in de içlerinde bulunduğu 2000 delegenin olimpiyat komitesi kurması ve komitede aldıkları kararlar doğrultusunda da 1896 yılından itibaren olimpiyat oyunlarının yeniden yapılması kararlaştırılmıştır (İşler, 2016; Özdilek, Şentürk, & Döşyılmaz 2003).

1896 yılında Atina'da tekrardan düzenlenmeye başlanan, 1900 yılında Paris'te, 1904 yılında Saint Louis'te devam eden Olimpiyat Oyunlarına Osmanlı İmparatorluğu'nu temsilen herhangi bir sporcu resmi olarak katılmamıştır (TMOK, 2019).

Osmanlı Devleti'nde ulusal spor federasyonlarının daha kurulmadığı dönemde, Güreşçi Koç Mehmet 1896 yılında Atina'da düzenlenen olimpiyatlara gitmiş fakat katılmasına izin verilmemiştir. 1904 yılında Saint Louis'de düzenlenen olimpiyatların yarı resmi yarışmalarında ise nereden geldiği bilinmeyen Türk asıllı sporcular yer almıştır (Fişek, 1985). Olimpiyat tarihçisi Malon'a göre 1906 ara olimpiyatlarına İzmir, Selanik ve İstanbul'dan toplam 27 sporcu katılmıştır. Yapılan bir araştırmada ise Osmanlı Devleti'nden cimnastik, eskrim, güreş, futbol ve atletizm dallarından İstanbul'dan 8 Rum sporcu ve İzmir'den 10 İngiliz, 10 Rum, 1 Ermeni, 1 Musevi sporcu olmak üzere toplamda 30 sporcu katılmıştır (As, 2016). Ara olimpiyatlara katılan Kurtuluş Kulübü sporcularından Yorgo Albrantis müsabakalarda pek çok başarıya ulaşmış, Olimpiyatlar da büyük ilgi ile takip edilen 10 metre iki elle ipe tırmanma yarışında 11,4 saniye ile tamamlamış altın madalya sahibi olmuştur (Kuran & Hiçyılmaz, 2017).

Baron de Coubertin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne üye olmayan

ülkelerde yaptığı ziyaretlerde 1907 yılında Osmanlı Devleti'ne gelir ve Selim Sırrı Tarcan ile tanışır Olimpiyat Komitesi'nin temeli bu dönemde atılmıştır. Olimpiyat Cemiyeti'ni kurma faaliyetlere başlayan Selim Sırrı Tarcan kendisi öğretmen olduğundan cemiyetin başkanına Gazeteci Ahmet İhsan Tokgöz'ü getirildi. Genel sekreterlik görevi Tarcan'a verilirken, üyelere ise Asaf, Cevat Rüştü Bey kardeşler ve Hasip Bayındırlioğlu getirildi (İşler, 2016; TMOK, 2019). Coubertin'in daveti üzerine Londra'da 1908 yılında düzenlenecek olan IV. Yaz Olimpiyat Oyunları'na Mektebi Sultani öğrencisi olan ve zamanda Kurtuluş Gençlik Kulübünün sporcularından Aleko Mulos, Osmanlı Devleti'ni temsilen katılan ilk sporcu olmuştur (TMOK, 2019; As, 2016).

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu, Tanzimat Fermanı'nı ilan ederek batılılaşmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur.

Padişah Abdülmecit Dönemi'nde Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte eğitim alanında değişiklikler meydana geldi. Okullarda spor dersleri de eğitim öğretime dahil edildi ve Riyazat-ı Bedeniye dersi olarak adlandırıldı. Riyazat-ı Bedeniye öncelikle askeri okullarda daha sonra 1869 yılında Maarif-i Umûmiye Nizamnâmesi'nin yayımlanması ile rüştiyelerde ders programlarına dahil edildi. Mekteb-i Sultani ise modern sporların toplumumuzla buluşmasında en önemli etmenlerden birisi olmuştur.

Bu dönemin batıcılığı her alanda kendini hissettirdiği gibi beden eğitimi dersinde de kendisini göstermiştir. Beden eğitimi "jimnastik" olarak anılmış ve şekillenmiştir. Cimnastik sporu yapılan

faaliyetlerle popülerlik kazanmış ve cimnastik salonları açılmış, okullar bünyesinde de cimnastik haneler kurulmuştur.

Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar geçen zaman diliminde modern sporlarda ilklerin yaşandığı dönemdir. Bu dönem içinde ilk defa beden eğitimi dersleri müfredatta yer almış, ilk beden eğitimi öğretmenleri yurt dışından getirilmiş, ilk beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmiş, ilk beden eğitimi ile ilgili kitap yazılmış, ilk kulüpler kurulmuş, ilk futbol ligi oluşmuş ve Türk toplumu birçok spor dalı ile tanışmıştır (Soyer, 2004).

Baron de Coubertin, 1907 yılında Osmanlı Devleti'ne gelip Selim Sırrı Tarcan ile tanışmasıyla Olimpiyat Komitesi'nin temeli atılmıştır. 1908 yılında ise Londra'da düzenlenen yaz olimpiyat oyunlarına Osmanlıyı temsilen Aleko Mulos adlı sporcu katılmıştır.

Tanzimat'tan sonra batılı spor dalları Türk'ün kimliğini yansıtan kültürünün bir parçası olan geleneksel sporların kurumsal gelişimleri önünde bir engel oluşturmuş, okullar ve azınlıklar aracılığı ile toplumda yayılmaya başlamıştır. Bu dönem içerisinde yaygınlaşan batılı spor branşlarında kulüpleşme faaliyetleri azınlıkların spor aracılığıyla propaganda faaliyetlerini engellemek ve kimliğini korumak amacıyla Türk gençleri arasında da yaygınlaşmaya başlamış ve günümüz modern spor kulüplerinin temelleri bu dönemde atılmıştır. Özellikle İstanbul, İzmir ve Selanik sporda temellerin atılmasında, batılı spor dallarının toplumla buluşmasında ve kulüpleşmede önemli bir yere sahip olmuştur.

KAYNAKLAR

1. Akın, Y. (2004). Gürbüz ve Yavuz Evlatlar. İstanbul: İletişim Yayınları.
2. As, E. (2016). İmparatorluktan Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Bir Uluslararası Entegrasyon Örneği Modern Olimpiyatlara Katılım. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi , 1-49.
3. Atabeyoğlu, C. (1985). Spor Tanzimat'tan Önce Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul: İletişim yayınları.
4. Bayazit, A., & Boz, E. (2017). Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Yenileşme Hareketlerinin Türk Spor Kültürüne Etkileri "Tanzimattan Cumhuriyete Spor" . International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS) , 211-228.
5. Canşen, E. (2015). Türkiye Cumhuriyetinin Spor Politikaları. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 33-48.
6. Çelen, M. K. (2018). Osmanlılık ve İslamcılık Karşısında Türkçülük. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
7. Çelik, V. O., & Bulgu, N. (2010). Geç Osmanlı Döneminde Batılaşma Ekseninde Beden Eğitimi ve Spor. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 137-147.
8. Dağlar, O. (2008). II.Meşrutiyet'in İlanının İstanbul Basınındaki Yansımaları. İ.Ü.Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi , 141-159.
9. Demir, Ş. (2010). Tanzimat Dönemi Eğitim Politikalarında Osmanlılık. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 284-294.
10. Dever, A., & İslam, A. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemlerinde Ve Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Okullardaki Beden Eğitimi Derslerine Sistemik Bir Bakış, International Journal of Social Science , 159-169.
11. Ekinci, G., & Serarslan, M. (1997). Gelişim Aşamaları Bakımından Türk Spor. Beden Eğitimi ve Spor ilimleri Dergisi, s. 72-81.
12. Eryıldız, B. (2017). Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme. İstanbul: İşaret yayınları.
13. Fişek, K. (1985). 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
14. Fişek, K. (1983). Türkiye'de Spor. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul: İletişim Yayınları.
15. Güneş, G. (2012). Modern Sporların İzmir'e Girişi.İzmir: Birleşik.
16. İmamoğlu, O., Çebi, M., İslamoğlu, İ., & Yamak, B. (2018). Osmanlı İmparatorluğunda Spor Tekkeleri ve Kulüpleşme. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 907-912.
17. İşler, H. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerinin Temelleri. İstanbul: Ergün yayınevi.
18. Kahraman, A. (1995).Osmanlı Devleti'nde Spor. İstanbul: Kültür Bakanlığı Başvuru Eserleri.
19. Kızıllan, Y. (2006). I. Meşrutiyet'in İlanı ve İlk Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 251-272.
20. Koçak, N., Turan, E. B., & Şahan, H. (2018). Erken Cumhuriyet Dönemi Beden Terbiyesi, Spor ve Militarizm. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 925-931.
21. Kolay, A. (2017). Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde İstanbul'da Kurulan Sporla İlgili Kulüp,Cemiyet Ve Dernekler. MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi , s. 147- 168.
22. Kuran, A., & Hiçyılmaz, E. (2017). Osmanlı'dan Günümüze Ermeni-Rum-Musevi Kulüpleri ve Sporcuları. İstanbul: Posedion Yayınları.
23. Mengütay, S. (1992). Artistik Cimnastik Temel Teknik Hareketlerin Öğren Yöntemleri ve Şekilleri. İstanbul: Marmara Üniversitesi no:532.
24. Özdilek, Ç., Şentürk, A., & Döşyılmaz, E. (2003). Modern Olimpiyat Oyunlarının Tarihi Gelişimi ve Olimpiyatların Gezici Olma İlkesinin Günümüze Kadar Düzenlenen Oyunlar Açısından Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 1-15.
25. Soyer, F. (2004). Osmanlı Devleti'nde(1839-1908 Tanzimat Dönemi) Beden Eğitimi ve Spor Alanındaki Kurumsal Yapılanmalar ve Okul Programlarındaki Yeri Konusunda Bir İnceleme. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 209-225.
26. TBMMB. (2014). Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı. Anayasa ve İç Tüzük Başkanlığı: <https://anayasa.tbmm.gov.tr/1876.aspx> adresinden alındı. Erişimtarihi 21.11. 2019
27. Tekil, S. (1985). Galatasaray Tarihi 1905-1985. Ekol yayınevi.
28. TMOK. (2019). Türkiye Olimpiyat Komitesi. Olimpiyatlarda Türkler:<http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Olimpiyatlar/Olimpiyatlarda-Turkler/45/1> adresinden alındı.Erişim tarihi 02. 11. 2019
29. Yamaç, M. (2014). İlk Anayasa(1876 Kanun-i Esasi). Balkan Sosyal Bilimler Dergisi , 54-68.
30. Yanar, İ. (1996). Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi ve Yeniden Yapılanma Çabaları. Malatya İnönü Akademik Arşiv Sistemi.
31. Yedek, Ş. (2017). Meclisi Mebusan'da Mamuretülaziz (Elazığ) Mebusları ve Faaliyetleri (1877-1920). Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5-21.